

UMETNOST

MESEČNIK ZA UMETNIŠKO KULTURO - L. III. 9/10 - MAJ - JUNI 1939.

N'mav čez izaro in druge narodne koroške pesmi je naslov nove monumentalne izdaje naše založbe. Knjiga je bibliofilsko numerirana izdaja, ki je izšla v 200 izvodih = 1—200 na japonski način tiskana v dveh barvah po izvornih lesorezih na antičnem papirju.

Te pretresljive in otožne koroške narodne pesmi je opremil z izvornimi lesorezi mladi koroški rojak akademski slikar Franjo Golob. Le umetnik, ki je rojen na Koroškem, nam more podati pravo doživetje v podobi izgubljene zemlje.

Uvod v knjigo je napisal univerzitetni profesor dr. Francè Stelè. Cena v platno vezanemu izvodu je 150 din.

Kipar France Gorše je naslov krasni monografiji, ki je tudi izšla te dni. Knjiga vsebuje poleg uvodnih besed, ki jih je napisal dr. Rajko Ložar, še preko 60 odličnih reprodukcij, ki nazorno predstavljajo vso veličino in moč tega velikega našega kiparja. Cena knjigi vezani v pol platno je 60 din, na krednem papirju 70 din.

Miha Maleš: Slavni Slovenci. Bibliofilska numerirana izdaja 1—198 in od avtorja signirana. Vsebuje 87 izvornih lesorezov od naših slavnih mož in žena od Trubarja preko Prešerna, Kreka, Kobilce, Prijatelja, Adamiča pa do S. Kosovela.

Cena izdaji, ki ji je napisal uvod urednik Umetnosti Martin Benčina in ki je tiskana in izdana na japonski način in v platno vezana, je 240 din.

Vse tri knjige so izšle pri Bibliofilski založbi v Ljubljani, Pod turnom 5.

Na ta naslov sprejemamo naročila. Dovoljeno je tudi plačevanje v rednih mesečnih obrokih.

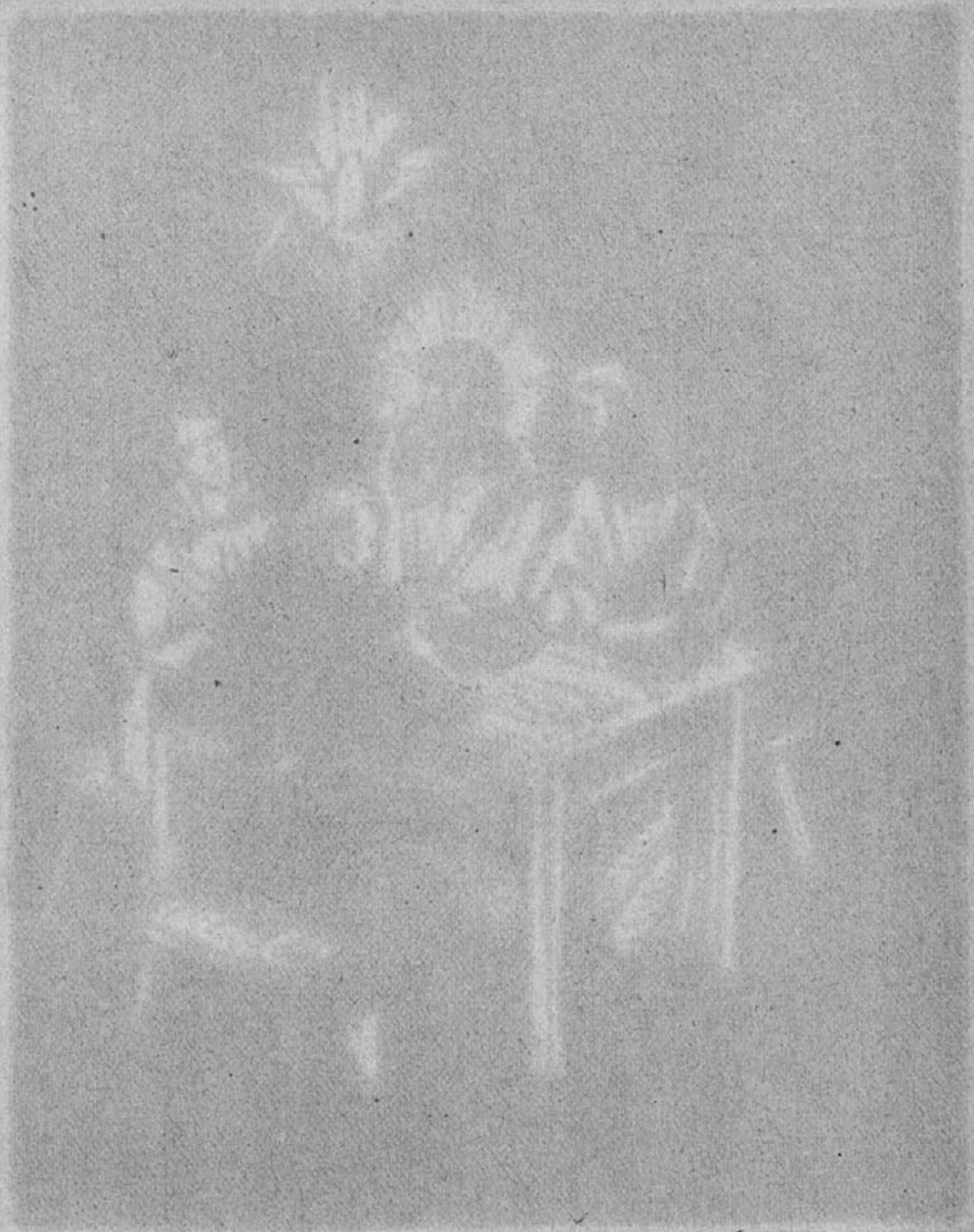
NARODNA TISKARNA

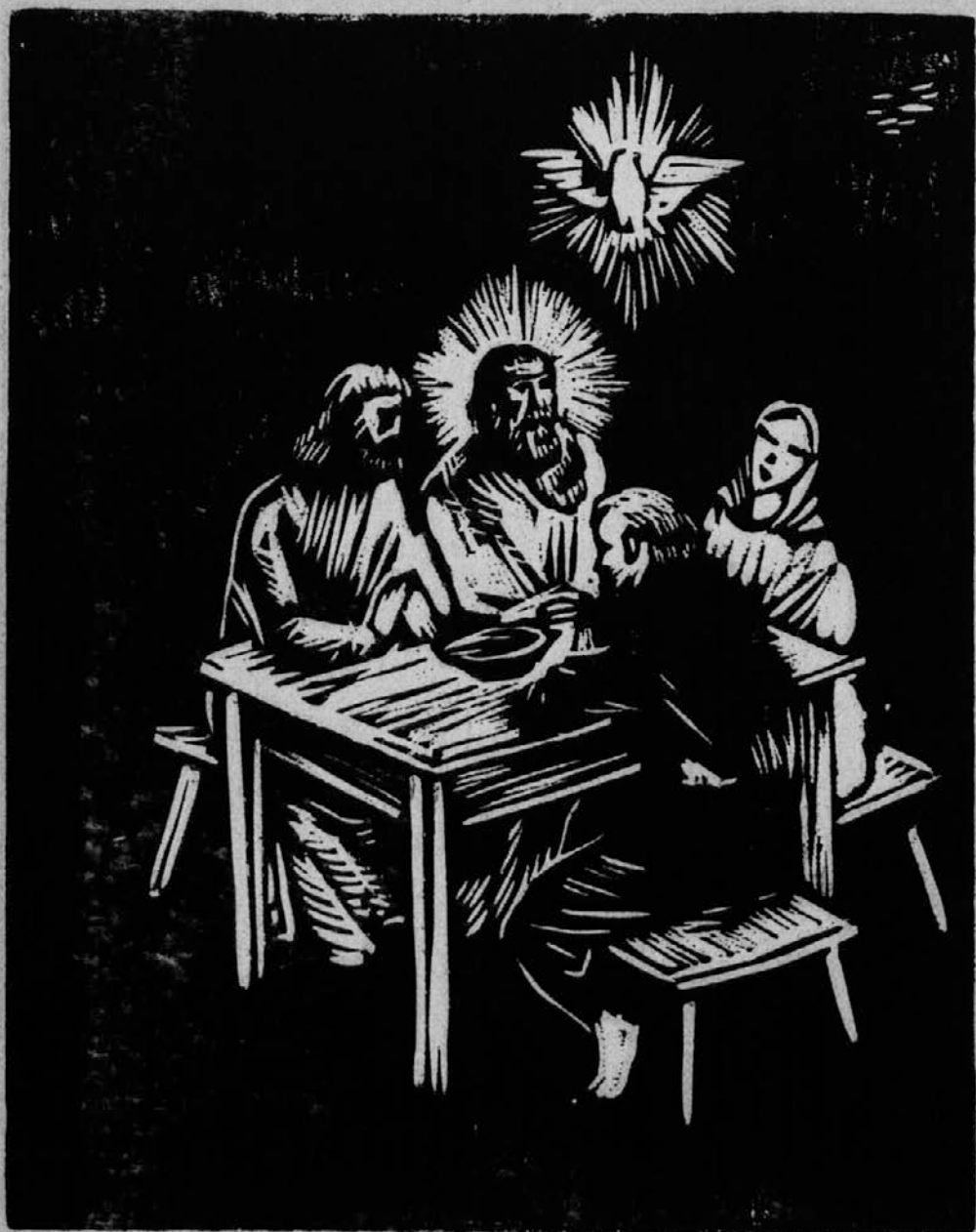
V LJUBLJANI, KNAFLJEVA 5

IZVRŠUJE RAZLIČNE MO-
DERNE TISKOVINE OKUS-
NO, SOLIDNO IN POCENI

TELEFON ŠT. 31-22 – 31-26
POŠTNI ČEKOVNI RAČUN
V LJUBLJANI ŠTEV. 10.534

Velikim Četaj - KOSILO - Izv. Isorecz

R. Jakopič.

1869 — 1939

Rihard Jakopič — V gozdu — Olje — Kr. banska uprava v Ljubljani

Rihard Jakopič — Križarska cerkev pozimi — Olje 1907 — Muzej v Splitu

PISMO RIHARDA JAKOPIČA

Tudi Vi gospod Maleš bi hoteli objaviti kake spominčke name, seveda zaradi počastitve starosti in betežnosti. Verjemite mi, prav rad bi Vam kar najbolje postregel, pa to se ne da tako na hitrico izvršiti. Vam pa se mudi. Zatorej — nate! Tukajle imate kar je slučajno pri roki. Razpolagajte s tem, po svoji volji in previdnosti. Sicer pa se mi zdi, da bi ne bila prevelika škoda za bodočnost slovenske kulture, če bi šli tiho mimo mene kamor Vas žene usoda. Moji dnevi so pri kraju. Kar je bilo se podira. Čas beži. Nova doba prihaja. —

Uh, skoraj bi pozabil! Še nekaj ste hoteli od mene. Nekaj besed! Seveda, vsaj tako si mislim — nekaj pametnih, lepih, koristnih besed — kajti neumnosti, laži, grdobij je bilo že toliko napisanih in se še v večjem obsegu nadaljujejo, da

Rihard Jakopič — Gabri — Olje 1906 — Oton Zupančič v Ljubljani

bo po mojem mnenju kmalu zmanjkalo papirja, če gospod Bonač in naša cenzura s svojo silno voljo in odločnostjo ne preprečita katastrofe.

Kar pa se tiče mene — oh, malo prezgodaj ste prišli . . . Koliko sem v svojem dolgem življenju že napisal — pametnega in neumnega. Kot priznano vzoren gospodar in izkušenec o finančnih zadevah sem se že praktično in javno s svojo besedo udeleževal.

Utikal sem se tudi kolikor toliko v politiko in počastil najvrednejše kapacitete na tem polju, voditelje, pastirje narodov po svojih skromnih zmožnostih. Govoril sem o materialnih vrednotah, o valuti, o vrtenju in katastrofah človeške pameti.

O umetnosti sem napisal več kot preveč.

Zdaj pa me je usoda zanesla (kakor se pač spodobi za človeka v mojih letih) na pota modrosti. Čudne misli se podé in kolobarijo kar navskriž po moji glavi. Počakajte, počakajte, — da ujamem vsako posebej za rep in jo ukrotim. Počakajte malo, da se mi razjasni smisel našega življenja . . . Prosim, le še malo potrpite . . . Takrat pa, ko bo moj pogled razčiščen, ko se mi odprejo skrivnostni predali našega pisanega življenja — takrat ko bom na podlagi svojih izkušenj praznoval zadnji svoj jubilej — jubilej modrosti, — takrat šele se bova končno veljavno obširneje in zares pogovorila.

V Ljubljani, v aprilu 1939.

R. J.

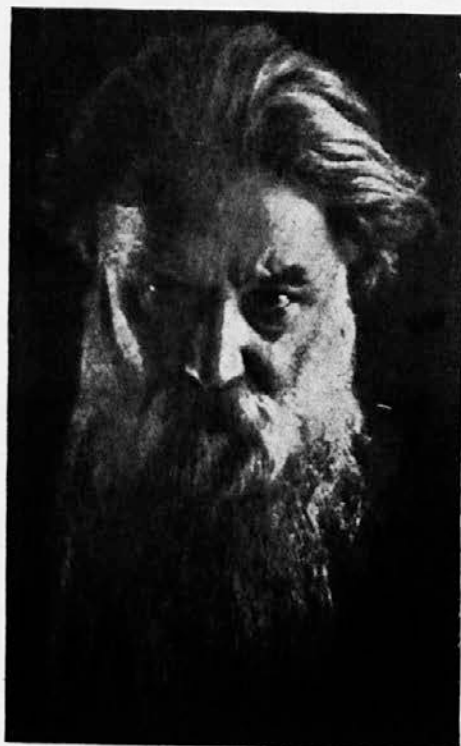
PESEM

Dvanajsta odbila je ura ... Biló
udarcev dvanajst je z lopato v zemljó.
»To moja je ura«, sem kriknil. Tišine
so mi odvrnile: »Ne boj se! Da mine
tvoj čas in da kaplja poslednja izcuri
počasi, boš videl šele v vodni uri.

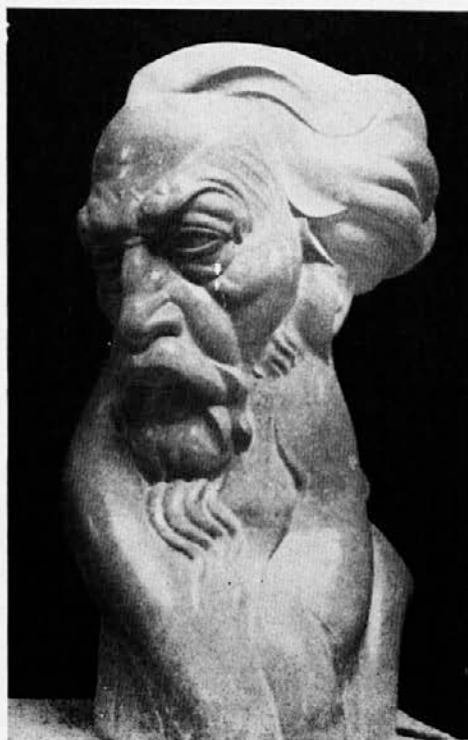
O, ure premnoge še lahko boš spal
pokojno nad vódami starih obal —
in nekega jutra zagledaš v jasnini
svoj čoln že pripet ob nasprotni brežini.«

Iz španščine prevedel Alojz Gradnik

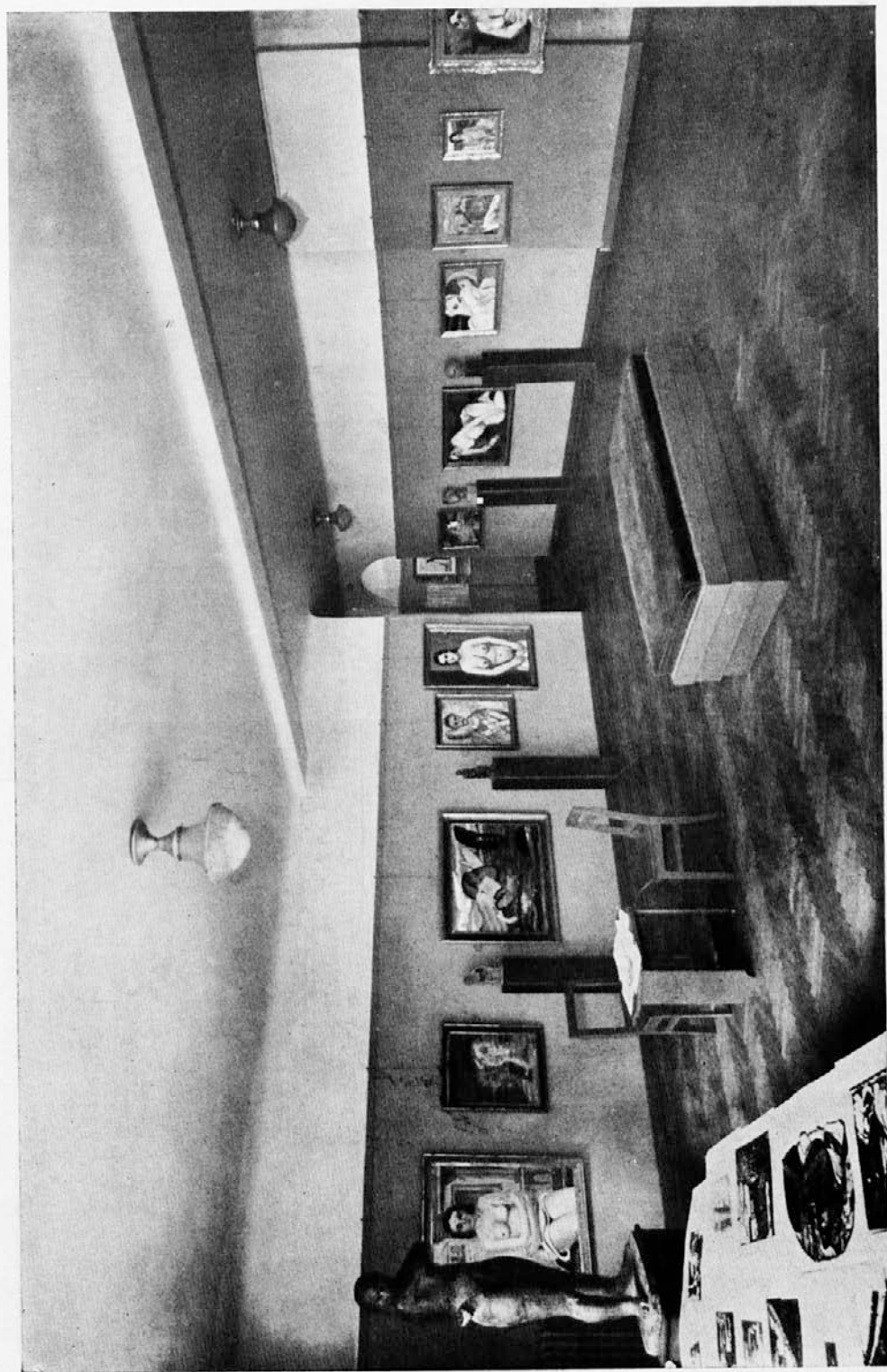
Pesnik je pred kratkim umrl v Franciji kot begunec. Bil je največji sedanjih španskih poetov.

Rihard Jakopič

Lójze Dolinar — Rihard Jakopič — Kamen —
Mestna občina ljubljanska

France Gorše — Miha Maleč — Razstava slovenske moderne umetnosti v galeriji Casa d' Artisti v Milanu

RAZSTAVA SLOVENSKE MODERNE UMETNOSTI V MILANU

Kot je bilo v dnevnem časopisju že javljeno je bila odprta v Milanu velika slovenska umetniška razstava in sicer od 28. marca do 10. aprila 1939 v galeriji Casa d' Artisti v Via Manzoni št. 21. Razstava je bila odprta vsak dan od 10—12, od 14—19 in od 21 do 22.30 ure zvečer.

Miha Maleš je priredil retrospektivno razstavo svojih oljnatih in grafičnih podob in to 21 olj in temper pa okrog 50 grafičnih listov v vseh tehnikah. Poleg tega pa še nekaj slikanih krožnikov. France Goršè je razstavil kolekcijo svoje plastike v bronu, lesu, žgani glini ter mavcu in to 16 po številu. Med njimi veliko figuro Eve v bronu. Po 10 lesorezov so še razstavili Božidar Jakac, Tone Kralj, Maksim Sedej in Ivan Kos iz Maribora. V posebni vitrini je bila pa še razstavljena slovenska ljudska keramika in to iz kamniške in ribniške okolice. Ob tej priliki je izšel tudi lep katalog v slovenskem, predvsem pa italijanskem jeziku. Uvod v katalog je napisal dr. Rajko Ložar, v katerem je predstavil razstavljalce v zgoščenih besedah italijanskemu občinstvu. Skrben prevod v italijanščino je pripravila Iva Breščakova, slovenska pisateljica iz Milana. Obsega 19 lepih reprodukcij razstavljenih del. Ureditev in vodstvo razstave je prevzel ravnatelj galerije Alfredo D'Agostino. Pokroviteljstvo nad razstavo je prevzel dr. Marko Natlačen, ban dravske banovine, in Dino Alfieri, italijanski minister za tisk in propagando.

V častnem komiteju so bili zastopani fed. tajnik Rino Parenti, jugosl. generalni konzul Milan Stankovič s soprogo dr. Jeleno Stankovič, pokrajinski predsed-

Razstava slovenske moderne umetnosti v galeriji Casa d' Artisti v Milanu

Ivan Kos — Znamenje — Lesorez — Razstavljeno v Milanu

nik Franco Marinotti, predsednik lombardske zavarovalnice Alessandro Gorini, urednik »Popolo d'Italia« Edoardo Rapetti, Renato Simoni, ravn. »Secolo-Sera« Gastone Corrieri, jugosl. konzul dr. Ranko Mikačič, general Med. d'Oro Giovanni Esposito, odvetnik Rino Valdamari, predsednik akademije v Bleri, Gianni Caproni, Pietro Rocca, upravnik mestnih muzejev dr. Giorgio Nicodemi, ravn. renesančnega muzeja prof. Antonio Monti, ravnatelj revije »Eroica« Ettore Cozzani, Vincenzo Bucci, ravnatelj »L'Illustrazione italiana« Enrico Cavacchioli, slikar Anselmo Bucci, slikar Francesco Dal Pozzo, slikar prof. Aldo Carpi, univ. prof. Alessandro Visconti, arhitekt Ulderico Tononi, gospa Tea Breščak, gdč. Iva Breščak, odvetnik Aldo Palatini, odvetnik Raimondo Collino Pansa, dr. Antonije Filipič, trgovinski ataše jugosl. poslaništva.

Tone Kralj — Delo na polju — Lesorez — Razstavljeno v Milanu

Otvoritvi sta od razstavljalcev osebno prisostvovala slikar Miha Maleš in kipar France Goršè. Ob navzočnosti Nj. kr. visokosti vojvode Duca da Bergamo in številnega občinstva je v imenu pokrovitelja razstave bana dr. Marka Natlačena spregovoril naš generalni konzul v Milanu Milan Stanković sledeče otvoritvene besede:

Njegova ekscelenca, ban dravske banovine dr. Marko Natlačen, ki je blagovolil prevzeti pokroviteljstvo nad razstavo jugoslovanskih umetnikov Mihe Maleša, Franceta Goršeta, Božidarja Jakca, Ivana Kosa, Toneta Kralja in Maksima Sedeja, me je naprosil, naj ga nadomeščam pri otvoritvi te italijansko-jugoslovanske manifestacije v prizadevnem in umetniškem milanskem mestu.

Dovolite, da se najprej zahvalim izbranim gostom, zlasti še Vaši kr. visokosti vojvodi Duca da Bergamo, dalje civilnim in vojaškim oblastem, zastopnikom fašističnih, umetniških in drugih kulturnih organizacij in vsem, ki ste se potrudili k tej otvoritvi.

Po nepozabni razstavi italijanskega portreta v Beogradu in po razstavi moderne jugoslovanske umetnosti v Rimu, po odličnem nastopu Scale v Beogradu, po razstavi italijanske knjige, s katero so bila prejšnji mesec počaščena naša mesta in je povsod zapustila neizbrisen vtisk o duhovni sili nove Italije, po nedavnih umetniških nastopih našega mladega pianista Ivana Noča, ki je koncertiral širom vašega prelepega polotoka, po še nedavnih in tolikanj uspešnih nastopih benečanskega gledališča »Fenice« v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani, ki je z verzom nesmrtnega Goldonijevega duha vsepovsod osvojilo srca jugoslovanske publike — sem srečen, da se tej dragoceni verigi duhovnega

Tone Kralj — Pietà — Lesorez — Razstavljeno v Milanu

sodelovanja med našima državama pridružuje danes še ta razstava naših likovnih umetnikov in to baš v mestu, ki je bilo od nekdanj žarišče umetnosti.

Ni brez pomena, da odpiramo to kulturno prireditel na italijanskih tleh ravno ob dvestletnici italijansko-jugoslovanske prijateljske pogodbe, ki postaja v skladu z napovedmi njenih pobudnikov in podpisnikov v zgodovinskem in v političnem pogledu čedalje pomembnejša za obe obali Jadranskega morja.

Hkratu s prijateljskim političnim in gospodarskim sodelovanjem, ki ga moramo še bolj poživiti in poglobiti, pa hočemo omogočiti tudi tesnejše in plodnejše duhovno sodelovanje v kar najširšem smislu besede. Duhovno sodelovanje med narodi tvori stržen slehernega koristnega in trajnega sporazumevanja. Tudi na tem področju bo tesnejše sodelovanje — od katerega si mnogo obetamo oboji, i Italijani i Jugoslovani — že v najbližji bodočnosti obrodilo vse svoje dragocene sadove.

Glede tega veljajo besede vašega ministra za kulturo in propagando njegove ekselence grofa Dina Alfierija — in ta je tudi pokrovitelj te razstave — ki jih je spregovoril ob otvoritvi razstave italijanskega portreta v Beogradu. Gospod minister je dejal:

»Ta razstava mora biti začetek intenzivnega delovanja za poglobitev kulturnih stikov med obema državama. Gledališče, kino, glasba, radio, knjiga in dnevniki so poklicani, da čim intimneje povežejo naši državi, ki hočeta v interesu vse Evrope utrditi neomajno postojanko miru.«

Kakor vidite, imamo poleg političnega in gospodarskega sodelovanja še kar se da široka področja duhovnega sodelovanja. Kar zadeva to razstavo naših likovnih umetnikov, pa me navdaja vera, da bo milansko mesto, ki je polno umevanja za umetnost, izreklo svojo visoko in pravično sodbo.

S tem odpiram to razstavo, za katero se imamo zahvaliti posebni prizadevnosti vaših merodajnih činiteljev in pa ravnatelju »Casa d'artisti«, gospodu D' Agostinu, ki se je tolikanj zavzel za njo. Od srca si želim, da bi postala ta razstava nova in še tesnejša vez med našima državama.

Ivan Kos — Ulica v Trogiru — Linorez —
Razstavljeno v Milanu

Miran Jarc:

POLETJE

V bliščavico se čas izsinja.
O vekovitost teh dobrav,
bilja dihanje in trav
utrujeno zavest pregrinja.

Kam z mislijo zdaj v vseprostorju!
O, še tako pekoč spomin
spuhti v utripanju daljin.
Vid se gubi v soj na obzorju.

V središču dneva sonce. Usiha
že volja, polsen je opoj,
vsak zgib izmirja se v zastoj.
Le tiho želja še zaniha.

In včeraj? Jutri? Zdaj? Kaj bol je?
Kaj strast? Privid? Le blag smehlaj
prek vsega. Bilke si drhtaj,
ki ga sprejelo je vesolje.

S tem je bila razstava odprta.

Spričo tolikšnega zanimanja za našo razstavo tako s strani občinstva kot tiska in ugodnih kritik je proti koncu razstave priredil naš generalni konzul Milan Stanković s svojo gospo soprogo dr. Jeleno v prostorih gener. konzulata na čast našim umetnikom, ki sta jih zastopala slikar M. Maleš in kipar Fr. Goršè čajanko, z umetniškim programom naših glasbenih in pevskih umetnikov, ki trenutno žive v Milanu. Na čajanki ali bolje na jugoslov. umet. večeru je bilo okoli sto milanskih odličnikov s svojimi soprogami.

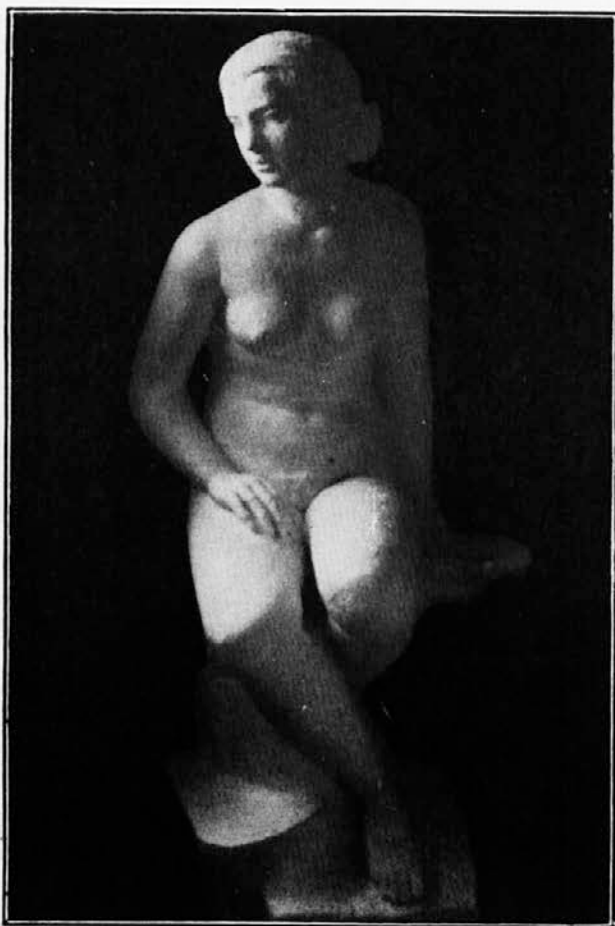
Program, ki so ga odlično in v največje zadovoljstvo vseh prisotnih izvedli, je bil naslednji: Aleksander Marinković, tenorist beograjske opere, je zapel »Grivno« od S. Biničkega in arijo iz »Aide«; Mariborčanka Sonja Skapin pa Krstičevo

Božidar Jakac — Mati in hči — Lesorez — Razstavljeno v Milanu

»Nimfo«; posebno pozornost je zbudil naš violinist Uroš Prevorsek z izvajanjem Sarasatove »Serenate Andaluse«. Naša znanka iz ljubljanske opere Olga Oljekopova je zapela Hrističevi »Elegiji« in »Molitev« iz Puccinijeve opere »Tosca«. Teodor Dinjaški je zapel arijo iz Gotovčeve opere »Moranek« in Hatzejevo »Serenato«. Program je zaključila bivša članica zagrebškega Narodnega gledališča Ida Jurančič z bosansko pesmijo »Aman, djevojko« od Konjovića in »Na Nilu« iz Verdijeve opere »Aida«. Vsi so bili deležni toplega in iskrenega priznanja navzočih.

Tako je vsestransko imela izredno lep uspeh naša razstava v Milanu. Tudi naša zlasti slovenska kolonija v Milanu in drugod in vsi naši rojaki, ki žive pod kraljevino

Sreten Stojanović — Zenski akt — Kamen

Italijo, so si s ponosom ogledali razstavo, kateri so imeli priliko, drugi so pa pač čitali o njej.

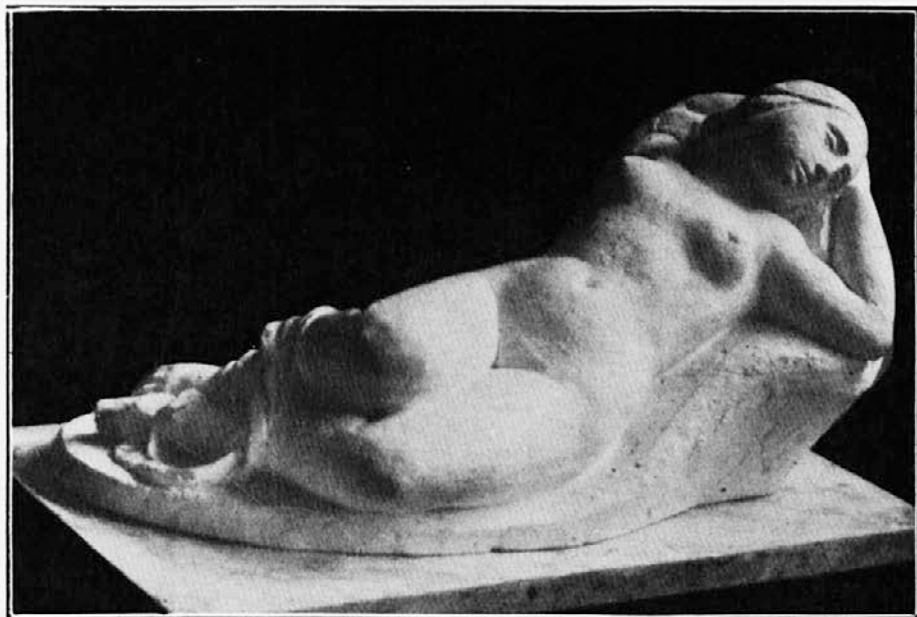
Tu podajamo v izvlečku le nekaj važnejših poročil, ki so izšla v vodilnih italijanskih listih. Sluti se, da so deloma kritike pisane v programskem smislu.

Umetnostni kritik v *Il Popolo d'Italia* z dne 29. III. 1939. piše:

Otvoritvene slovesnosti so se udeležili Nj. Kr. Vis. bergamski vojvoda, podprefekt Sechi, poslanec Gorini, odvetnik Rodriguez, ki je prišel v imenu fašističnega tajnika, policijski upravnik Laino, znatno zastopstvo jugoslovanske kolonije v Milanu, razen tega pa še številni umetniki. Konzul Stanković je v svojem govoru pozdravil visokega člana kraljevskega doma in poudaril pomen te kulturne manifestacije.

Nato so se gostje razgledali po razstavi, ki obsega vse prostore »Casa d'artisti« in se je udeležujejo slikar Miha Maleš, kipar Gorše, lesoreze pa so poslali Božidar Jakac, Ivan Kos, Tone Kralj in Maksim Sedej. Ta dela ustvarjajo v gledalcu kar se da zanimiv, pa tudi bolj ali manj popoln vtis o umetnostnem življenju in ustvarjanju Jugoslavije.

Največ del nam je prikazal Miha Maleš, o katerem nas pouči Rajko Ložar v kratkem, bežnem uvodu v katalogu: Rojen je bil leta 1903. Študiral je umetnostno akademijo v Zagrebu, na Dunaju in v Pragi. Razstavljal je v vseh teh treh mestih, poleg tega pa še v Nemčiji, kjer je bival delj časa, in v Italiji, se pravi v Firencah in Rimu, kjer je minister

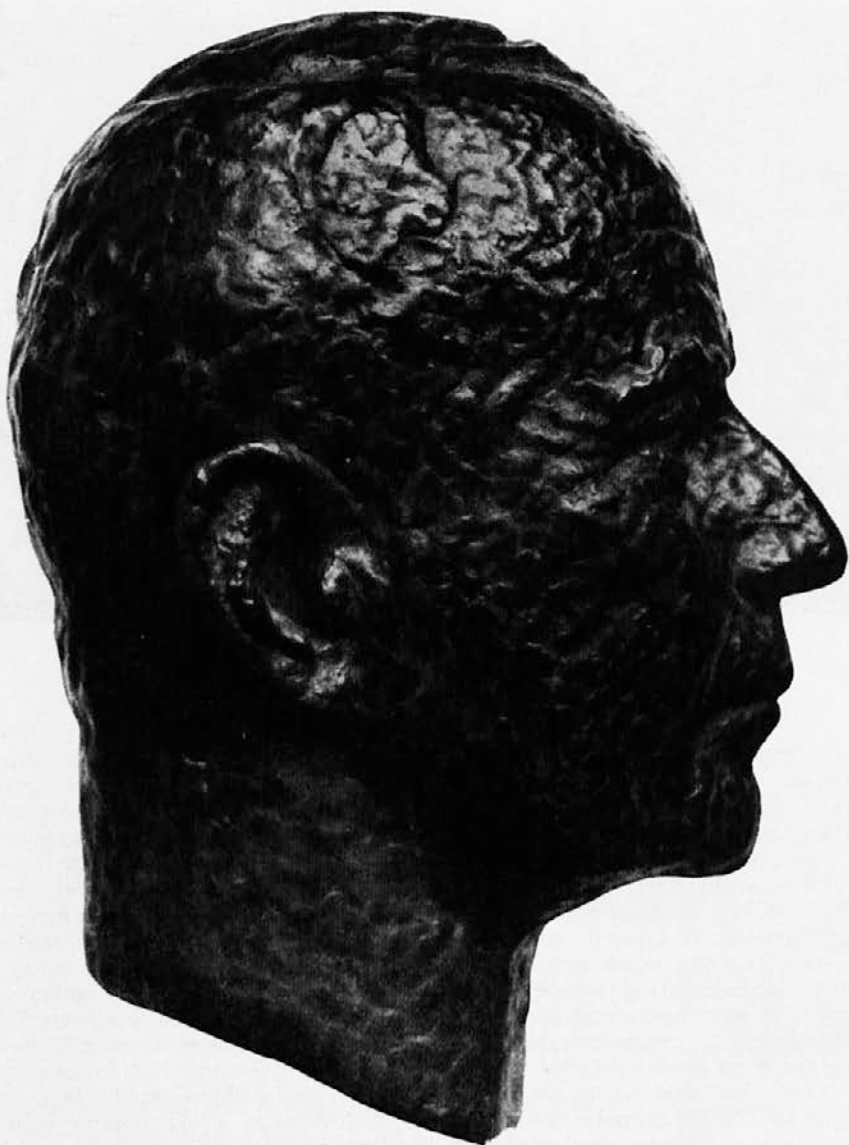
Sreten Sojanović — Ležeči ženski akt — Kamen

Galeazzo Ciano kupil njegovo sliko *Odmev*. Sprva je bil predvsem grafik, sčasoma pa je prešel preko monotipij tudi v slikarstvo, s katerim se še zmerom vneto ukvarja. Kot slikar je dosegel izvirnost in krepak individualen izraz, ki sta nam na prvi pogled očitna tudi na tej razstavi. Naj opozorimo samo na obsežni koncept *Marija z Jezuščkom*, na *Frančiškansko cerkev* v Ljubljani, na *Model*, na *Tivolski motiv* in na *Spomin na Benetke*. Maleš prav v tej zadnji sliki združuje barvno živost, ki je na splošno značilna zanj in za njegove rojake, z neko na moč svojevrstno kompozicijo. V ospredju slike vidimo obraza ženske in mladeniča. Obraza se stiskata drug k drugemu in zdi se ti, ko da bi nerazdružna, kakršna sta, letala okrog značilnega benečanskega roglja na gondoli. »Umetnik«, pravi Ložar, »se še vedno opaja nad lepoto in izrazitostjo, nad potjo, ki jo opravlja čopič, s katerim je zamenjal dleta in rezila. V največje duhovno veselje, so mu še vedno gibi in okreti desnice, ki ustvarja črte, poteze in na pogled prijetne like. Ta svet črt pa je še vedno v hudi borbi z barvami, ki čedalje bolj uveljavljajo svoje pravice.« Maleš skuša oberoč nasititi te zahtevne barve in tako mimo pogosto nenavadnega, fantastičnega siveža dosega dojmive, prikupne učinke. Njegova velika podoba *Madone* nas spominja še na neko drugo delovanje tega slovenskega umetnika, se pravi na freske, na njegove monumentalne cerkvene slike v Cirkveni in v Vočinu. Na Maleševo delovanje ilustratorja nas opozarja nekaj lesorezov, barvanih osnutkov, risb s tušem, monotipij in končno tudi nekaj številnih znane umetnostne revije »Umetnost«, ki jo je sam ustanovil in jo še vedno izdaja.

Krepak, klen kipar je France Gorše, ki je delal delj časa tudi v Julijski Benečiji in je leta 1928 priredil v Gorici svojo prvo razstavo. Leta 1930 je hkratu še z nekaterimi primorskimi umetniki razstavljal tudi na beneški Biennali. Izklesal je kipe za neko cerkev v Gorici in za devinsko cerkev. Njegovi sta tudi dve veliki alegorični figuri, ki ju vidiš v beograjskem parlamentu. Milančanom se je predstavil s petnajst res pomembnimi deli, vse od mogočne *Eve* in izrazitega portreta *Maleševe gospe*, pa do *Akordov* in *Kompozicije* v žgani glini, ki je eno izmed njegovih najnovejših del.

Ostali razstavlajo izvečine pohvale vredne lesoreze — tako *Kralj*, ki je sicer tudi kipar, pa tudi *Jakac*, *Kos* in *Sedej*, ki je najmlajši med razstavljalci.

Skratka, po tej razstavi lahko v polni meri pritrdimo *Rajku Ložarju*, ki pravi, da si je »ta dežela, čeprav je na križišču kultur (ta raznolikost vplivov pa rase iz njenega zemlje-

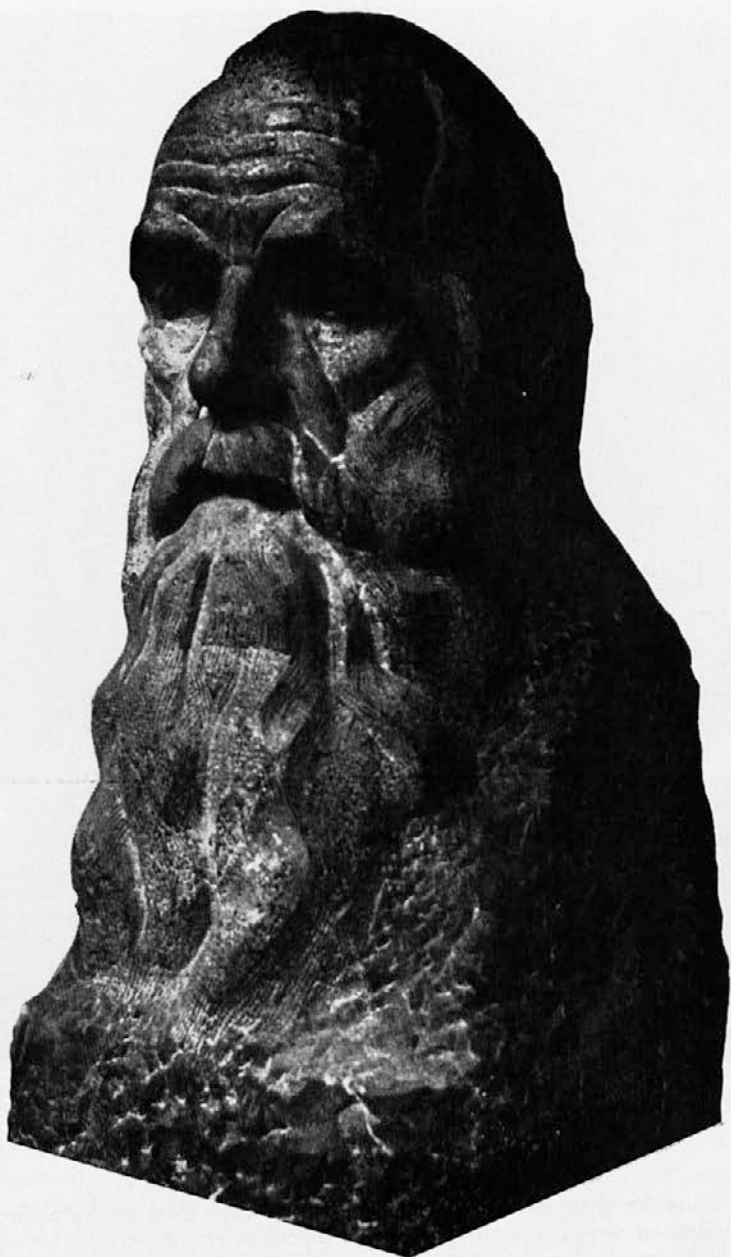

Sreten Stojanović — Glava D. Vasića — Bron — Zasebna zbirka v Beogradu

pisnega položaja), vendar izoblikovala samosvoj kulturni obraz.« Potemtakem je prav, če je in če bo še naprej skrbela za čistost in celotnost tega svojega izraza.

Guido Pivente piše v *Corriere della Sera* 4. IV. 1939:

Kipar France Gorše je Meštrovičev učenec in gledalec postane pozoren na neko daljno podobnost njunega umetniškega navdiha, ki pa ga oblikuje Gorše kar se da veristično in naravno. Njegova dela, ki jih vidimo na tej razstavi, so domala sami ženski akti, silna, krepka telesa, ki zaživijo najbolj šele v prsah in v nogah. To gledanje na žensko telo, kot na nekaj težkega, prvobitnega in brutalnega, kajpada ni nič novega v sodobni umetnosti, vendar je pri Goršetu najzanimivejše to, da kakor rečeno, izpričuje to

Sreten Stojanović — Moj oče — Kamen — Muzej kneza Pavla v Beogradu

Nikola Beševič — študija glave — Olje

gledanje z veristično tehniko in do skrajnosti kroti izkušnjava po deformaciji, v katero te sili že sleherna težnja po simboliziranju in premišljenem oblikovanju, in da se pri tem izogiba vsega nezdravega. Ta težnja torej utone in malone povsem izginja v vernem prikazovanju telesa, ki rabijo Goršetu tako rekoč le še v to, da uravnovesi svoj privid in napravi iz njega nekaj docela naravnega in verjetnega. Krepki, robati liki, ki ne pripuščajajo skoraj nobene miline in prikupnosti. Najpomembnejši kip na razstavi je E v a.

Miha Maleš nam je — podobno kot se često zgodi srednjeevropskim umetnikom, preobremenjenim z nadlogami in izpostavljenim mnogim vplivom, ki jih sami še pritirajo do skrajnosti — podal nekak repertorij tistega, kar še vedno imenujejo »evropsko« umetnost, skratka nekaj, kar te spomni na češko gledališče. Bolj izdelan pa je kot grafik, zlasti še v nekaterih čudovito lepih lesorezih. Kot slikar pa se zdi še vedno neumerjena duša, ki spaja neskladne, nasprotujoče si življe. O tem te preverijo na eni strani nekateri zgolj v obrisih začrtani liki, o katerih zaman ugibaš, ali bi jih poslal med Piccasovce ali ne, po drugi strani pa njegova malone primitivna folklorna deformacija nekaterih

Lazar Ličenoski — Po ribolovu — Olje

upodobljenih likov. Glavno smer mu je dajal nemški ekspresionizem. Zdi se, da so nekatere intenzivno barvite slike, na primer otroci, še najboljše med vsemi razstavljenimi.

Podoba je, da manjka tej tako pestri, notranje razbičani umetnosti element, ki bi ji dal umerjenost in ravnovesje, sami darovi, ki jih je Maleš že pokazal na svojih grafikah.

Miha Maleš urejuje tudi revijo »Umetnost«, ki je predstavila jugoslovanskim bralcem nekatere naše najboljše umetnike.

Kiparju in slikarju se pridružujejo še štirje grafiki, ki so razstavili same lesoreze. Najzanimivejša se mi zdita Tone Kralj in Maksim Sedej.

Dino Bonardi piše v »Il Secolo La Sera« 29. III. 1939:

Ce presodimo to prireditev še z estetskega vidika, moramo pibiti, da je vredna resničnega zanimanja. V na moč svojskih in skladno grajenih umetniških likih se nam je v bolj ali manj točnih obrisih razodela vsa duša tega naroda. Posebno izgrajena so dela kiparja Franceta Goršeta. Krepek kiparski temperament, ki ustvarja s toplimi, vedrimi, prekipevajočimi oblikovnimi poudarki. Njegova človečna skulptura, tako nežna v tenko in fino stiliziranih otroških glavah, po drugi strani pa v skupini plesalcev ponekod spet tolikanj dinamična in neugnana, postane spet trdna, masivna in mogočna v večjih figurah, ki jim je lastna neka težka, a vselej vedra in skladna gradnja. Gorše je neoporečno polnokrven kipar. Mlad je še, a že zdaj ve, da bo najbolj moderen baš tako, da premaguje in uravnoveša v sebi vsako strujarsko revolucionarnost in se tako zateka v zdrave, živo razgibane naturalistične forme.

Povsem svojevrsten je slikar in grafik Miha Maleš. Njegovo umetnost pa moramo presojeti po tistih slikah, ki ne kažejo več na neko prehodno strujarsko polemičnost, nego že na neko izdelanost. Kot surrealist je dokaj svojski, kadar zasanjanost prevladuje nad stvarnostjo.

Anton Huter — Trgatev oljk — Olje

In res je baš Maleš našel svoji osebnosti ustrežajoč izraz tako, da je krenil na pot konstruktivnosti. Le tako se je mogel v svojih poslednjih delih dokopati do vse otipljivih učinkov, nego jih kažejo slike iz prejšnjih let.

Bogate na takšnih učinkih so njegove Madone, v katerih začutiš sorodnost s stoletja in stoletja staro slovansko tradicijo. V njih je neenak neutajljiv kmečki prizvok, govoriš ti o samostojni umetniški osebnosti in žive kot umetniška resničnost, ki je ujeta v topli zanos oblik in razkošje tonov. Ti toni ti zdaj vzplamtijo, zdaj spet pojemajo v barvni lestvici rdečega ognja, ki ji daje še neko posebno slikovitost. Maleš, ki vodi najboljšo jugoslovansko umetnostno revijo »Umetnost«, katere ustanovitelj je, se uveljavlja mimo drugega tudi z živalskimi študijami, in te monotipije očitujejo velik okus in izrazit, rafiniran slog.

Zlahtne umetniške osebnosti se skrivajo tudi za lesorezi Božidarja Jakca, Toneta Kralja, Ivana Kosa in Maksima Sedeja. Jakac z jasnim in čistim izrazom upodablja svet človeka. Kralj se izraža v ostro odločenih, vsak sebi stoječih si likih. Kos pa v svojih plemenito ubranih in tehnično dovršenih pokrajinah prepeva neko tiho vedro pesmico o lepoti prirode. Sedej je najmlajši umetnik na tej razstavi. Njegovi lesorezi ponazorjujejo globok, nekam bolesten in krčevit, estetsko pa vsekakor ubran in sproščen človeški svet.

Celotni vtisk te kulturne prireditve je kar se da ugoden. V nekaterih delih na tej razstavi resda še vedno tičijo sledovi raznih modernih vplivov, a kljub temu boš že na prvi pogled razbral tudi individualne note jugoslovenske likovne umetnosti.

L'Illustrazione Italiana 9. IV. 1939:

V Milanu vzbuja mnogo zanimanja razstava, ki jo prirejajo v »Casa d'artisti« jugoslovanski umetniki in na katero smo že enkrat opozorili. Razstavljajo: slikar Miha Maleš, kipar France Gorše in lesorezci: Božidar Jakac, Ivan Kos, Tone Kralj in Maksim Sedej.

Najzanimivejša sta prva dva. Maleš, slikar z dekorativnim okusom ves žari v bogatih barvah in oblikuje v shematičnih formah, tako, da spominja nekoliko na rusko

Vjekoslav Parać — Jesen — Olje

bizantinsko umetnost. Gorše, ki je Meštrovičev učenec, je krepek, klen kipar, razstavlja med drugim nenavadno močno skulpturo E v a. Prav dobri so skoraj brez izjeme tudi razstavljeni lesorezi.

RAZSTAVLJALCI SI DOVOLJUJEJO NA TEM MESTU NAJTOPLEJE ZAHVALITI VSEM, KI SO ALI DEJANSKO ALI Z ZAUPANJEM IN LEPO MISLIJO V SRCU SODELOVALI PRI TEJ NAŠI MANIFESTACIJI V TUJINI. PREDVSEM VISOKIMA POKROVITELJEMA RAZSTAVE BANU DRAVSKE BANOVINE DR. MARKU NATLAČENU IN ITALIJANSKEMU MINISTRU PROPAGANDE IN TISKA GROFU DINU ALFIERIJU. NADALJE MILANU STANKOVIČU, JUGOSLOV. GENER. KONZULU V MILANU IN NJEGOVI SOPROGI GOSPE DR. JELENI, GOSPE TEI BREŠČAKOVI, GOSPODU DR. RANKU MIKAČIČU, KONZULU V MILANU IN RAVNATELJU GALERIJE CASA D' ARTISTI ALFREDO D' AGOSTINU.

II

Vladimír Filakovac — Zatišje s fazanom — Olje

Slavko Savinšek

IZ SONETOV SMRTI

V.

V zemljo vkopani, sredi blatnih cest
popotni vlačimo oči po tleh,
ker sončni žarek nas skeli v očeh.
Utrujeni dlani tiščimo v pest,

v dnu duše sence kljuje nam zavest:
telo ustavlja naš sončni smeh,
pred nas, za nami pada senca-greh!
Da smo telesni, naša je bolešt!

A Ti sprostiš duha telesnih spon,
sprozoriš v kaplje ga kristalne ros
in položiš pred svetli sončni tron,

o Smrt, da se Ljubezen vanj prelije,
da v njej utone, ž njo spoji sladko se:
en ton v akordu večne Melodije.

Francišek Smerdu — Glava žene — Kamen

Stane Mikuz

KIPAR FRANČIŠEK SMERDU

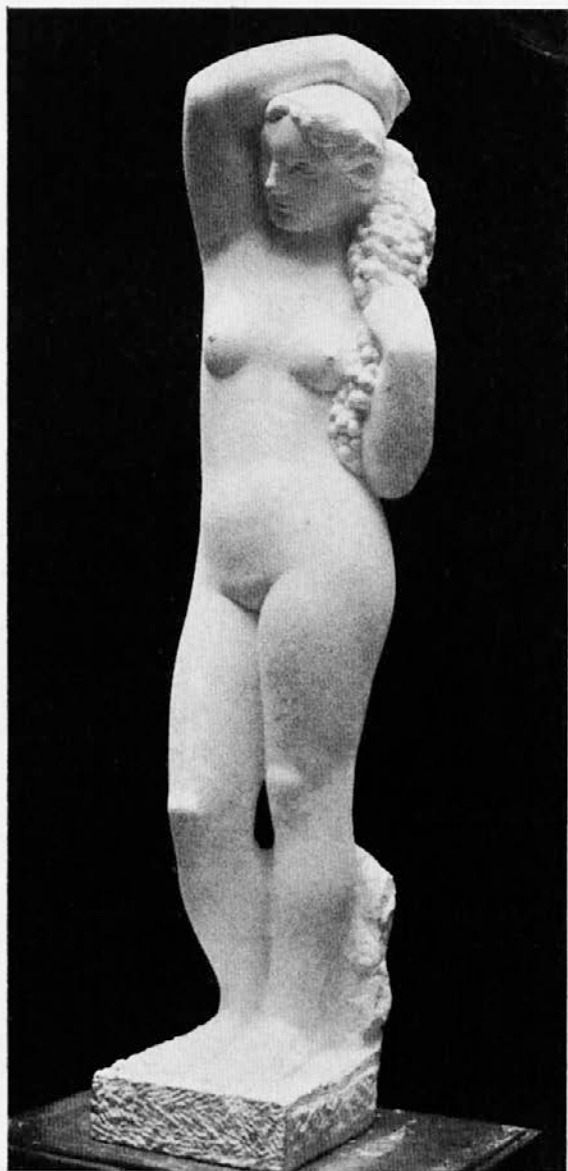
Rojen je bil ..., jasno, doma je tam nekje blizu, kjer oče gigantov ljubljanskega semenišča Luka Mislej. In ko bi bil van Mander, bi vam povedal lepo storijo o njegovi mladosti, nemara polno zanimivih anekdot in prigod. Morda pa bi začel tako kot vsi biografi: »Že mladega fanta je vlekla neka neznana sila, da se posveti umetnosti« in nato bi zašel v legendarni svet, sicer stokrat neresničen, pa vendar vedno znova stokrat lep: »In ko je pasel po kraških planjavah očetove krave (bolj idilično: ovce), si je vzel ilovico in gnetel iz nje podobe.« Tedaj se je zgodilo dejanje ali bolje srečno naključje, ki pa je sicer vedno predpogoj velikih ljudi: pot je privedla mimo umetnost ljubečega šolnika, ali nemara duhovnega gospoda, ogledal si je delo malega umetnika in vzkliknil: »v Ljubljano ga dajmo...!« Takrat odbere Fortuna svetlo zvezdo iz Rimske ceste in jo vstavi nad obzorje; takrat se šele začne človekova življenjska pot — in da končam v duhu življenjepisca —, ki se konča, če le ni zlomek, vsaj s — spominsko ploščo. Vendar pa jaz, ki sem človek brez fantazije, ne bom ubiral korakov za umnimi biografi. Le to bi kazalo pristaviti. Ko je mladi človek odhajal zdoma, je nosil s seboj delež očetov: neizbrisen spomin na žalostni mračni kraški svet, poln razmišljajočega razpoloženja in ono osnovno potezo Kraševcev, smisel za kiparsko obliko.

Kmalu potem, ko je zapustil Meštrovićevo specialko, je nastala risba »Evangelista« (sl.) očitno kot priprava za neko kompozicijo. Upodobljena je stoječa figura, naslonjena na del usločene arhitekture, s telesom tričetrtinsko zasukana v desno, z glavo v profil. Z desnim komolcem se naslanja na arhitekturo, z levico pa, podprto v boku, je dvignila del tenčice, ki ji ovija telo. Stilistično nam more ta študija dobro označiti stanje umet-

Frančišek Smerdu — Dekliški akt — Žgana glina

nosti mladega kiparja ob tem času. Meštrovičev vpliv v pojmovanju oblikovanja človeškega telesa je evidenten. Po drugi strani pa je volja začetnika slediti vsem formalnim skrivnostim človeškega telesa s široko ekspresivno mišljeno linijo razdrobila v množico tipajočih obrisov in senc, ter na tak način dosegla močan reliefno plastičen učinek celote. Prav tako je pod Meštrovičevim vplivom nastalo naslednje delo »Žena s harfo« (marmor). Upodobljena je žena nekaj čez prsi, v profilu, igrajoča na harfo. Izraz fiziognomije, pa tudi njena oblika (partija čela in nosu), dalje način obdelave telesa v širokih ploskvah, so gotovo nastali pod vplivom velikega učitelja. Toda vendar je na reliefu nekaj, kar delo potisne v stran od običajnih replik tuje posnemovalne umetnosti. Preko vse podobe je razlito mehko in neznansko nežno lirično nastrojenje, izredno umno podprto s kompozicionalnimi elementi. Togo diagonalo rame, vratu in dvignjenega obraza spremlja druga, ki teče preko desnice, godala do prstov druge roke, ter po svoji manj strogi konstrukciji razbremeni odločno usmerjenost prve, ob enem pa po svoji arabesknosti razgibanosti odtehta malce preveč intenzivno doživljajočo glavo. Kar pa je značilno Smerdujevega poleg močne čustvene potence podobe, je način upodobljenja ženskega telesa z mehкими pregibi posameznih delov telesa (glave, rok), način, ki ga bomo srečali pri vseh nadaljnjih njegovih podobah. Meštrovič se poslavlja in na njegovo mesto stopa avtor sam z vsem svojim bistvom in novimi problemi.

Francišek Smerdu — Dekle z grozdem — Kamen

L. 1936 je nastala velika kompozicija križanja za nagrobni spomenik. Poglejmo detajl in sicer glavo s v. Janeza (sl. bron). Stilistično je pojmovana neprimerno bolj slikovito kakor prejšnja. Ostra kontura se umakne močnemu menjavanju svetlih in senčnih partij, posamezni deli obraza in draperije se obravnavajo na dokaj sumaričen način, skratka ves vtis, ki ga dobimo ob delu, je kar se da impresionističen. Zdi se, da to delo izpade iz vrste njegove plastike, ki se sicer dosledno bavi z vedno novimi kiparskimi problemi. Vendar pa temu ni tako. Slogovno stanje te plastike moremo najlaže razložiti iz notranjega razpoloženja umetnikovega. Ob tem delu srečamo kiparja na razpotju. Meštrovič je samo še spomin, novi lastni svet pa še ni dograjen. Onstran reke pa že

Francišek Smerdu — Evangelist — Risba

Marjan Savinšek

JUTRO

Vse v zubljih sončnih ognjev
žare gore,
raztrgani oblaki
na vzhod beže.

V požar svetlob jih sila
vetrov drvi, —
oblak vsak pordeči se
in v njem zgori.

In že se brez oblakov
razpne azur,
daljava v soncu koplje
se brez kontur.

Ravan se s hribom staplja. —
V objem sinjin
poslednja megla iztrga
se iz dolin.

stoji njegova umetnostna generacija in ga vabi medse, kar bi se s strokovnim umetnostnim terminom moglo reči, vabi ga v neopresionizem (vsaj oblikovno!). Umetnik je krenil na pot, ki so mu jo ponudili tovariši in to toliko bolj brez oklevanja, ker se tej podobi pridruži nov faktor, namreč to, da imamo sedaj opraviti z religioznim motivom. Religiozno umetnost pa moremo danes ustvarjati ali kot neosebno, akademsko konstrukcijo, ali pa čustveno razgibano in kot tako slikovito pojmovano tvorbo. In Smerdu se je odločil za slednjo! Toda obdelati religiozno snov je umetniku dana le redka prilika in kompozicija Križanja že zdavnaj stoji nekje na ljubljanskem pokopališču. S profano snovjo so se vsiljivo pojavila nova formalna vprašanja in pogledimo, kako se njegova umetnost razvija nadalje.

L. 1937. je nastala »Risba h kompoziciji« (sl.). Upodobljena je ženska postava, ognjena v dolgo tuniko, stoječa in tričetrtinsko zasukana v desno. Glavo ima sklonjeno in roki pod obleko položeni na prsa. Spričo te risbe nam postane takoj jasno, kam se je obrnila Smerdujeva umetnost. Ponosno se vrača k polni kiparski formi! Sicer je v sumaričnem načinu obdelave predmeta še zaslediti slikovite elemente izza »impresionističnega« intermezza, vendar nam v glavnem vsa formalna izrazila govore o novih polno oblikovanih stremljenih. Tako je zadobila na predmetu glavni poudarek kontura, ki jo v njeni plastični tendenci na vso moč podpre senca. Detajli, katere je kipar s tolikim zanimanjem še obravnaval na študiji »Žena« (glej sliko!), so se skoraj povsem umaknili sicer sumarični, a zato monumentalni obdelavi. Tako je umetnik ponovno stopil v hrame plastične umetnosti in polne oblike, ki prosejajo skozi tuniko upodobljene žene (prim. roke) obetajo v tej smeri še radikalnejšega razvoja.

Naslednje leto je nastala »Žena z ogledalom« (sl. mavec). Upodobljenka stoji oblečena v dolgo tuniko, z gornjim delom telesa zasukano v desno, dočim je sklonjena glava obrnjena frontalno h gledalcu. V levici, ki je kakor desnica pritisnjena

Frančišek Smerdu — Risba h kompoziciji

k telesu, drži ogledalo. Kompozicijsko odgovarja diagonali vratu in dela rame nekoliko rahlejša diagonalna smer desne noge, vendar je osnovni skupinski princip krepka vertikala, pojačena z motivom paralelnih gub draperije. Formalno pomeni ta plastika nedvomno napredek. Kar smo videli v preje omenjeni študiji le v zametku, je v pričujoči plastiki povsem jasno formulirano. Kontura teče mirno, le ob draperiji v pasu in deloma vratu nekoliko pretrgana, posamezni deli telesa (glava, vrat, noga) so jasno in plastično modelirani. Temeljna želja za polnim voluminoznim telesom je kakor v študiji tu našla rešitev v skoro anorganski okroglini, ki je formalno izražena v težkem slapu draperije. Frontalna poza, ki vpliva arhaicistično, je tipična za tako stanje Smerdujeve umetnosti, kajti tu gre za hoteno demonstracijo telesnosti, taka demonstracija pa ima vedno nekaj »frontalnega«, rekli bi govorniškega na sebi.

Naslednjo stopnjo umetnostnega razvoja predstavlja prelepa »Deklica z grozdje m« (sl., marmor). Upodobljena je gola, stoječa deklica, zasukana frontalno h gledalcu, z rahlo sklonjeno glavo. Desnico je dvignila iznad glave ter prijela za grozdje, ki ji pada preko leve rame, kjer ga pridržuje z levico. Kompozicionalno je plastika izredno zaokroženo in dosledno izvedena. Zopet imamo pred seboj v glavnem dve diagonali, eno — preko komolca desne roke, glave, nadlahti leve roke —, drugo pa le še kot odmev preko bokov k razbremenjeni nogi. Glavna skupinska smer pa je seveda vertikala, zapopadena v motivu drže upodobljenke. S stilističnega vidika imamo pred seboj plastično oblikovan predmet, katerega striktna povezanost posameznih delov v

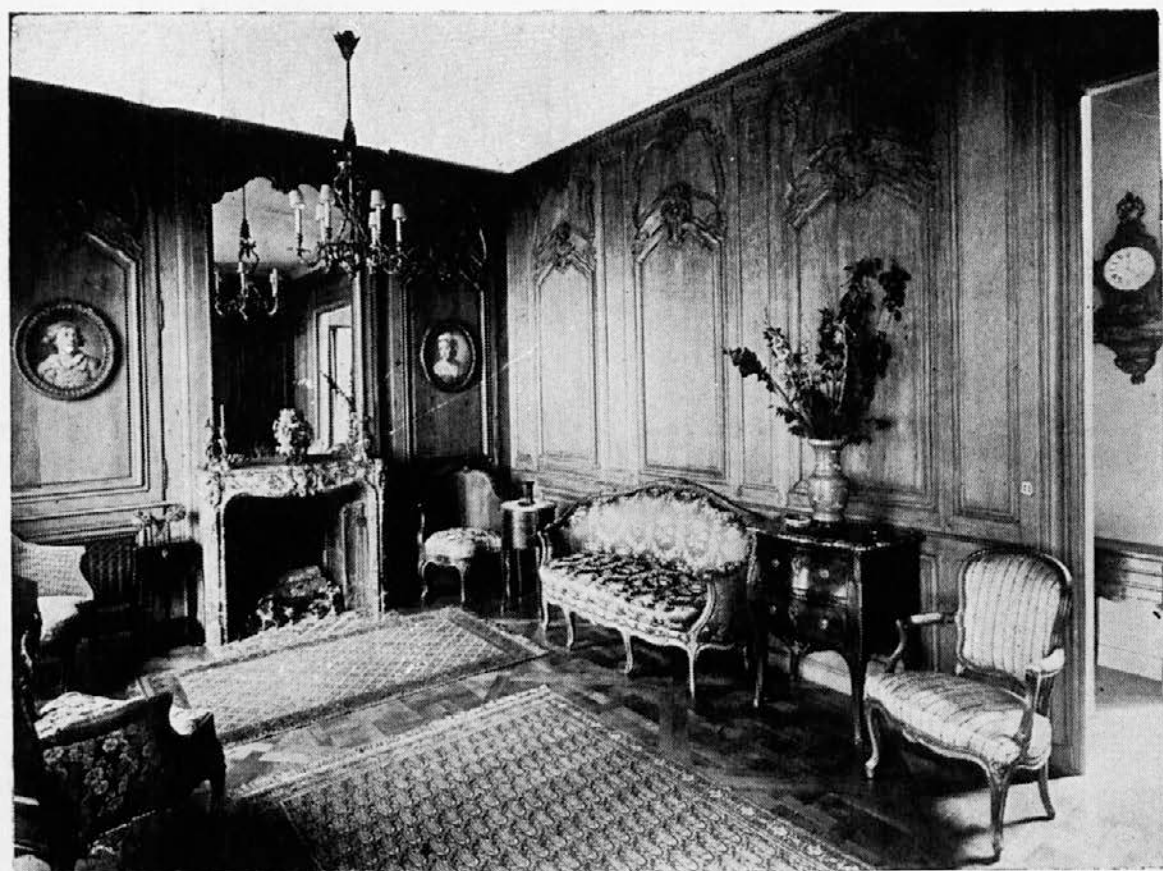
Francišek Smerdu — Žena z ogledalom — Mavec

celoto približuje k onemu znanemu izreku Michelangelovemu, o popolni plastiki, ki mora biti izklesana iz bloka in mora tvegati tudi spustitev po strmini! Kontura poteka mirno in jasno okrog predmeta, vsi deli telesa se bočijo v polni plastičnosti. S to plastiko je dosegel Smerdu z razvojnega, kakor tudi kvalitetnega vidika prav zavidno višino. Vendar se moramo, preden preidemo k nadaljnjemu delu, pri pričujoči plastiki še nekoliko pomuditi. Avtor sam je ob priliki nekega časopisnega intervjuja prostodušno priznal, da se je ob njej motivno naslonil na plastiko »Bakhantinje« francoskega kiparja J. Bernarda. To priznanje (kako redka so sicer iz vrst naših umetnikov!) je suverena zavest, da ni notranji svet njegove umetnosti prav nič načet od tujega vpliva, da mu

Francišek Smerdu — Sv. Janez — Relief — Bron

pa zunanja pomoč iz rok takega genija more le silovito koristiti. In v resnici je tako! Smerdu se je, potem ko je zapustil slikoviti umetnostni način obdelave predmeta, kakor smo videli zopet oklenil plastične forme. V tem pa nikakor ni mogel preko časovnega sloga, ki je v današnjem času že povsem drugače pobarvan, kakor je bil postavim pred 20 leti. Klasicizem, ki je sledil povojnim umetnostnim prevratom, danes zlasti v kiparski umetnosti zahteva arhaike in primitivne lepote prvih Apolonov. Povsem razumljivo je, da se je naš kipar na poti v antiko srečal z genialnimi Francozi, ki se tam mude za istim poslom in da je tu in tam črpal »iz drugega vira«, seveda le z njegove zunanje plati. Le primerjajmo našo plastiko z Bernardovo, da se zavemo temeljnih razlik! Tod sta ustvarjala dva povsem različna svetova. Mehka slovanska lirično nastrojena duša na eni strani, na drugi pa dionizična, razumska romanska nprav. Močno čustvo,

Salon iz dobe Ludvika XV. — Pariška zasebna zbirka

ki je vsebinska osnova vse Smerdujeve umetnosti, je plastično obliko oropalo sleherne trdote; zasanjane glave strme nekam v neskončnost notranjega, duševnega sveta, značilna trudna gesta njegovih žena pa priča o melanholičnem pasivnem izživljanju teh lepih bitij. Mir je razlit preko obrazov, teles, vsa ta bitja so se v svoji akciji ustavila, toda ne trenutek predno si jih pogledal! Ze zdavnaj, zdavnaj so v pozi mirovanja, pač tisočletja že, ki so pretekla od požara Troje. Tako je doumel arhaiko Slovan v vsej njeni statičnosti in rekli bi rahli otožnosti. Vsa drugačna pa je plastika Francoza! Tudi njegove deklice in glave so zasanjane, toda to je neko aktivno spanje o katerem imaš vtis, da se bo hipno nehalo, in da bo bakhantinja iz odprtih ust zdaj zdaj izbruhnila veselje svoje dionizijske duše nad zopetnim prebujenjem.

Iz istega leta je »Dekliški akt« (sl., žgana glina). Je to mala plastika, ena izmed mnogih iz številne galerije našega kiparja. Oblikovno se postavlja v isto vrsto kot prejšnja plastika in ima prav za prav svoj glavni pomen v svoji estetski mikavnosti.

Nadaljnjo stopnjo razvoja in kvalitetni višek v Smerdujevi umetnosti pa pomeni »Glava žene« (sl., marmor) iz l. 1939. Mirni zaključeni oval obraza, spremljan od venca las, pretehtane proporcije lica in miren dostojanstven izraz se ujema v čudoviti harmoniji. Tudi oblikovno je to delo najčistejše. Prelivajoča se mehka igra svetlobe in sence na obrazu in kot okvir podrobnejše izdelani lasje tvorijo neverjetno samo v sebi zaključeno celoto.

Spričo zadnjega dela, spričo doslednega razvoja Smerdujeve umetnosti k vedno novim vprašanjem kiparske umetnosti, spričo — koga naj pokličem še za pričo? — smemo in moramo trditi, da je slovenska umetnost za kiparja visoke kvalitete bogatejša.

Salon iz dobe Ludvika XVI. — švicarska zasebna zbirka

Germain Bazin

SODOBNA UMETNOST

V posebno tolažbo nam je, da se kljub mnogoterim vznemirljivim vestem v današnji dobi še vedno bije boj za sodobno umetnost in proti njej. Debate se obnavljajo brez izpremembe že od impresionizma dalje. Nasprotujeta si dva tabora: prvi, ki živi od domotožja po preteklosti in zaničljivo obsojajoč vso sodobnost, zanikuje njenim stvaritvam vsako človeško vrednost, drugi, ki se bori s sedanostjo v eni vrsti, priznava tudi njene nevarnosti in napake in presoja vsa sodobna plastična izrazna sredstva po lastnih vidikih.

Stopimo v katerokoli razstavo sodobne umetnosti. Takoj nas obda neko globoko občutje, kot da smo se potopili v čudno okolje, daleč proč od brezpomemb-

Karel Hofer — Veter — Olje 1938

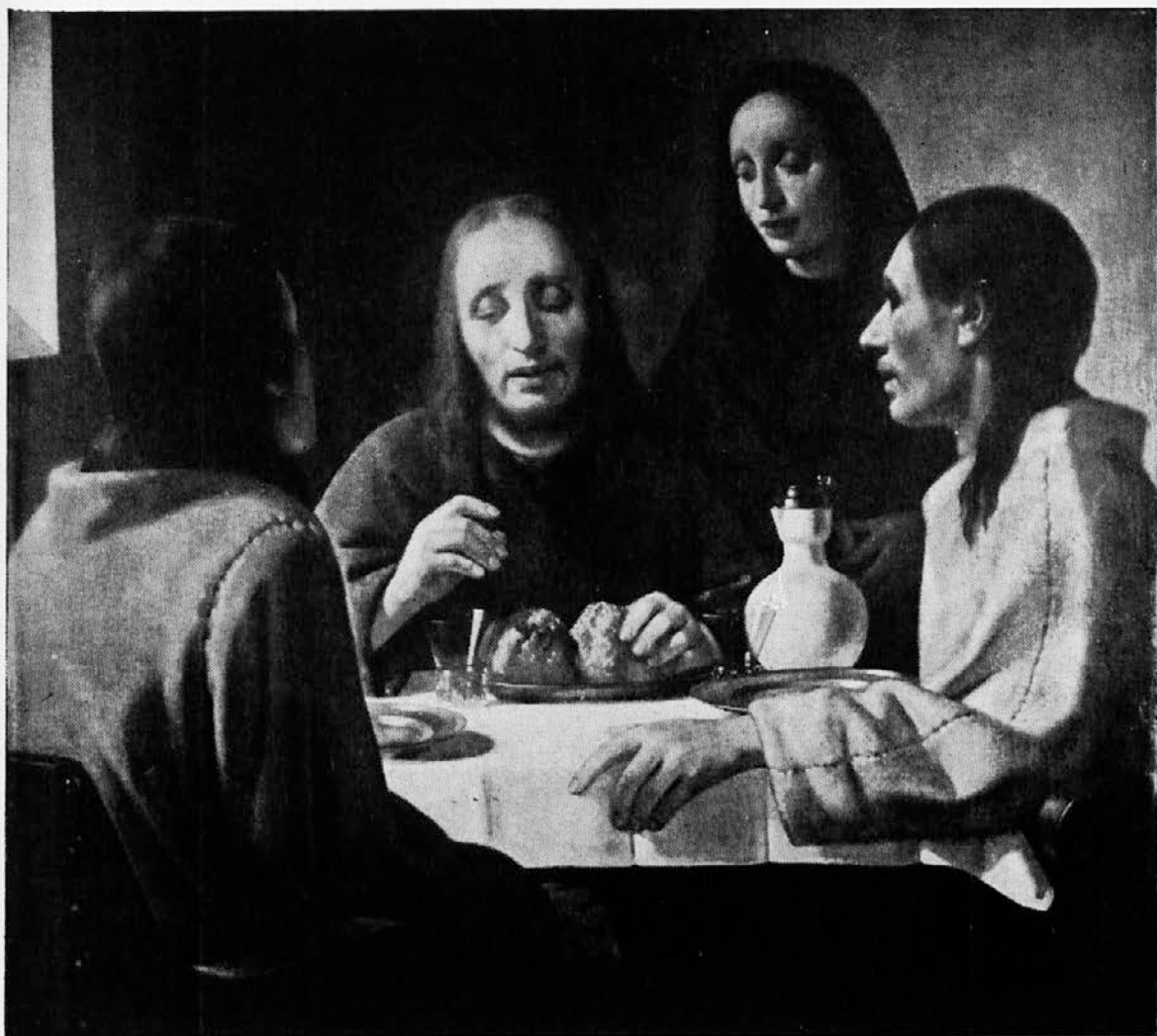
nosti vsakdanjega življenja, sprostili smo se vizuelnih in razumskih predsodkov, predajamo se izključno le pesnitvam umetniških del.

Tako ozračje nekako najbolje prija razstavam moderne umetnosti, ki ne zahteva okrog sebe samo golih sten, marveč predvsem dušo. Nobena druga umetnost tako neizprosno ne zahteva od gledalca, da popolnoma pozabi na samega sebe, toda nasprotno mu tudi nobena druga umetnost ne more prinesiti toliko sproščanja. V tem je poseben čar abstrakcije.

Kakšno veselje nas obdaja med temi umetninami, ko naenkrat občutimo, da smo se otresli vizuelnih banalnosti, v katerih živimo zunaj razstave!

Zunaj nas zasledujejo veliki plakati kinematografov, magacinov in dnevnikov in da se otresemo vsega tega vizuelnega mehanizma in okusimo nežno poezijo forme, nam ne preostane ničesar drugega, kot naša abstraktna umetnost.

Duhu modernega človeka, ki ga je obsedla agitacija razburljivega življenja in ki ga je negotovost današnje dobe z vsemi sredstvi propagande iz vseh krajev

Jan Vermeer van Delft — Kristus v Emausu — Olje — Muzej v Rotterdamu

sveta vrgla v vročico, resnično ne more nobena druga stvar prinesti toliko prijetnega ugodja in pomirjenja, kot ravno občudovanje del moderne umetnosti, v katerih nas nič več ne spominja na svet, iz katerega bi najraje pobegnili, dela, ki nas dvigajo v pravljичno veselje, v katerem se čutimo sproščene vseh bremen realnosti, ki nas težijo.

Leta 1908. je napisal Matisse: »Sanjam o umetnosti ravnotežja, čistosti in umirjenosti, brez vsake vznemirljive vsebine, ki preveč zaposli človeka, skratka nekaj, kar omili in pomiri, nekaj podobnega, kot je dober naslanjač...«. Kje je tedaj vzrok, da je moderna umetnost za enega nekaj tako pomirjevalnega, dočim druge tako razdraži?

To je misterij neskladnosti naše dobe.

(Prev. Bn.)

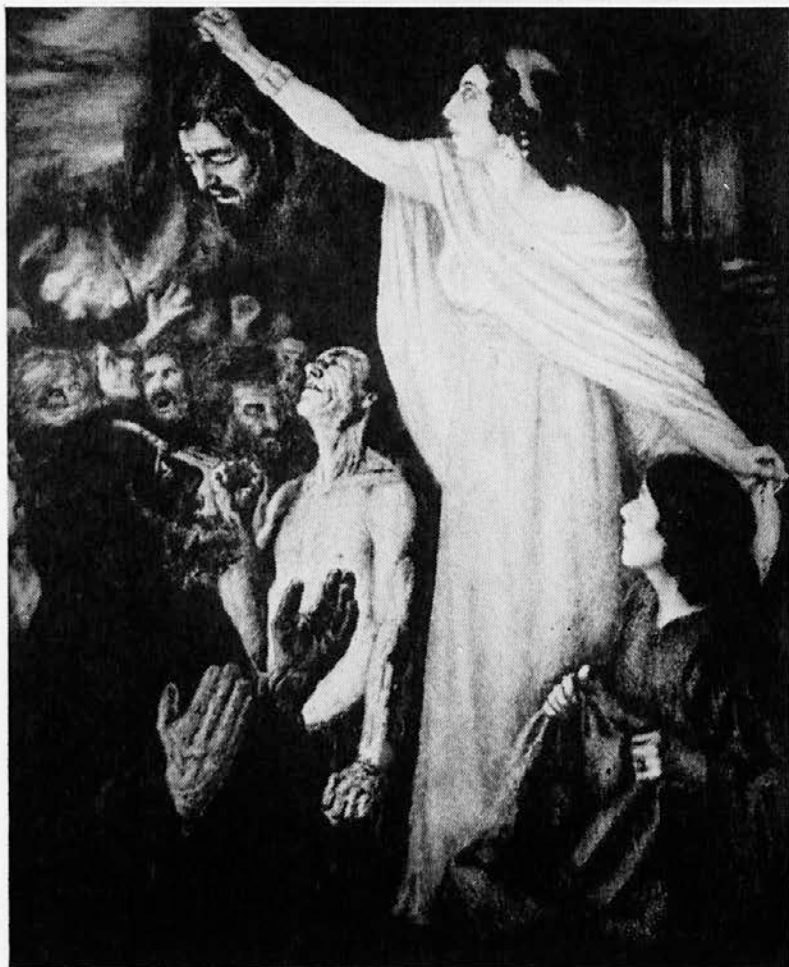
Déchenaud — Judit — Olje — Velika rimska nagrada za leto 1894

Bohumil Markalous

KAJ JE UMETNOST

7. O ustvarjanju.

Če živim iz dneva v dan, brez načrta in si niti ne želim, da bi dosegel kaj novega in si pridobil kakšno znanje, da bi se nečesa navadil, da bi se izpopolnil in se spremenil, bom ostal človek, ki ne ustvarja in ostaja na mestu, kamor ga je postavila usoda. Gospodinja, ki se ne zadovolji z revno preprosto kuhinjo,

Marius Aillaud — Judith — Radiranka — Velika rimska nagrada za leto 1938

kakor je vselej kuhala stara mati, temveč skrbi, da pripravi nova jedila, čeprav dostikrat z neuspehom, se udejstvuje v ustvarjajočem smislu. Če premišljam o svojem stanovanju, o svojih potrebah in če si uredim svoje stanovanje tako, da bo čim smotrnejše, čim udobnejše, s tem že ustvarjam. Nič drugače ni v delavnici, v tovarni, v gospodinjstvu, enako v občinskem uradu, v hranilnici ali v banki, v šoli, v laboratoriju, v politiki in v kulturnem življenju. Na splošno so to ustvarjajoči ljudje, od katerih izhaja vse, kar se imenuje napredek in izpopolnitev. Pogoj za vsakega ustvarjajočega človeka je lastna volja, svoboda, samostojno presojanje, domišljija in dar za poizkušanje. V grobem lahko delimo ustvarjalno udejstvovanje v dvoje vrst: znanstveno, kot pretežno razumsko (logično), ki teži po spoznanju novega, praktičnega in tehničnega izpopolnjevanja življenja, in pa na duševno udejstvovanje, ki je pretežno čustveno, nagonsko in se izraža v glavnem kot npravstveno in kot umetniško ustvarjanje.

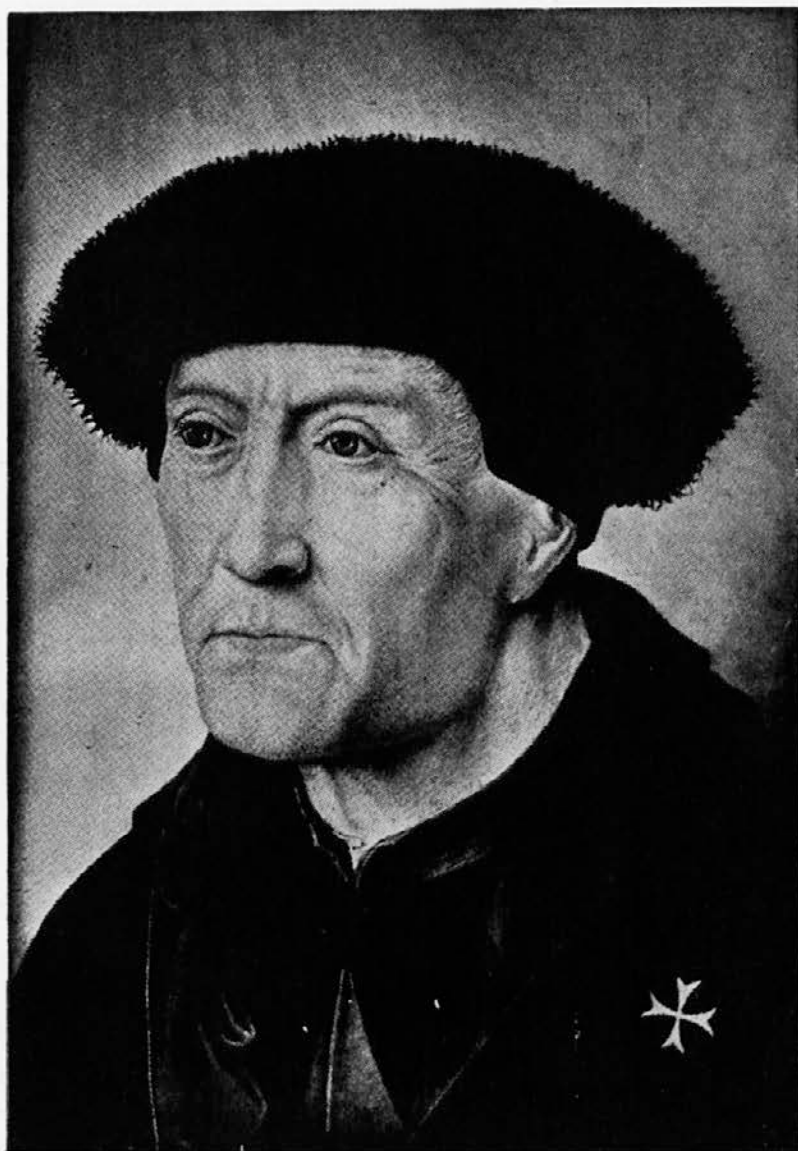

Jean Baptiste Carpeaux — Slikar Watteau — Pariz

Znanstveni uspehi in tehnične iznajdbe so medsebojno povezani. Umetniško delo pa je svet zase, zaprt tako proti preteklosti, kakor proti bodočnosti. Zato je to delo na svetu edinstveno.

Veda napreduje, skup etičnih in estetičnih umetniških vrednot pa ostaja v bistvu, v človeških bistvenih temeljih neizpremenjen. Vsa npravna pravila vseh narodov in vseh dob imajo isto jedro. Vsa umetniška dela vseh tisočletij so nastala iz iste potrebe in imajo isti namen.

Ustvarjajočega človeka, pa naj vrši kakršen koli poklic, žene umetniško ustvarjanje nenehoma na nova še ne izhojena pota. Tudi se ne more zadovoljiti

Mojster legende Sv. Avguština — Podoba moža — Olje iz 15. stoletja

s ponavljanjem načina ustvarjanja slik, kipov, pesmi, romanov in glasbe, ki se je že enkrat pojavila v zgodovini ali sodobnosti. Zato je umotvor vsakega umetnika bolj ali manj revolucionaren.

Umetnost je življenje samo in to se nikdar ne ponavlja, marveč rase in se razvija vedno iznova.

8. Okus in umetnost.

Če je kaka lastnost posebno razvita, govorimo o nadarjenosti. Če se torej nekdo znanstveno, tehnično ali organizatorično ali pa umetniško udejstvuje, te-

Edouard Vuillard — Podoba zobozdravnika — Olje — Pariz 1938

daj pravimo, da je po stopnji svoje nadarjenosti izvršil to ali ono sposobnost obče človeške duševnosti. Znanstveno delo je le izpopolnjeno, toda enostransko usmerjeno delo, ki ga vrši, čeprav enostavno, vsak, tudi navadni človek.

Prav tako je tudi z umetniškim delom. Iz čustvenih virov duševno obupnega dekleta se rodi ljudska pesem, prav tako, kot se iz istih virov lahko rodi zamotano umetniško delo.

Ni človeka, ki ne bi poskusil vsaj v neki dobi svojega življenja n. pr. v mladosti, udejestvovati se v umetnosti, pa najsi bo to v ljubavnih pismih, v pesmi, risbi, glasbi, pisateljevanju, šolski karikaturi. Pomislimo na primer na rezbarije pastirjev v gorah, ali pa na večerno podoknico zaliubljenega harmonikarja. Vsa ta početja imajo globoko notranjo pobudo.

Ko se predajamo prostemu toku svoje duševnosti, pa najsi imenujemo to početje sanje, samovoljno snovanje ali domišljijo, vselej smo na ta svoj način postali ustvaritelji. Vendar pa človeka v takem razpoloženju še ne moremo imenovati umetnika, tudi če bi zamislil znamenite slike, v svoji duševnosti

Edouard Vuillard — Podoba dame — Olje — Pariz 1938

ustvaril globoka glasbena dela, ali če bi v svoji domišljiji zasnoval najlepše romane, kakor je to delal z vidnim naporom Oblomov, ki pa se pri tem ni premaknil s svojega divana.

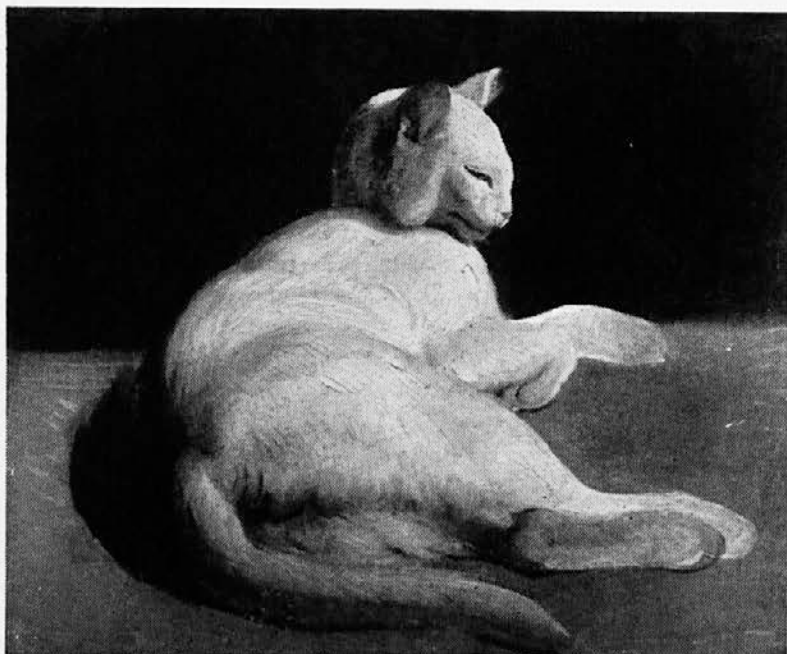
Umetnik je človek, ki iz svojih duševnih sil iz svoje čustvene odgovornosti z izpopolnjenim tehničnim znanjem ustvarja snovno, tudi drugim ljudem dostopno delo.

Diletant, amater je človek, ki ustvarja priložnostno za svojo osebno dopadajenje z majhnim tehničnim znanjem in brez odgovornosti do večnih občečloveških dobrin.

Med diletantom in umetnikom je razlika v stopnji. Amaterstvo je pa lahko dobra priprava za dojemanje umetniških del. Vsi veliki umetniki so pričenjali v zgodnji mladosti kot diletanti.

(Nadaljevanje)

(Prev. dr. R. Hl—y)

J. L. A. Théodore Géricault — Podoba mačke — Olje

Georges Huisman

ŽIVA UMETNOST

Izraz »živa umetnost« je leta 1920. uvedel odlični francoski kritik André Salmon, ki je bil izredno priljubljen pri vseh umetnikih pariškega Montparnassa in Monmartra. Ta izraz je v kratkem postal literarna in umetniška lastnina.

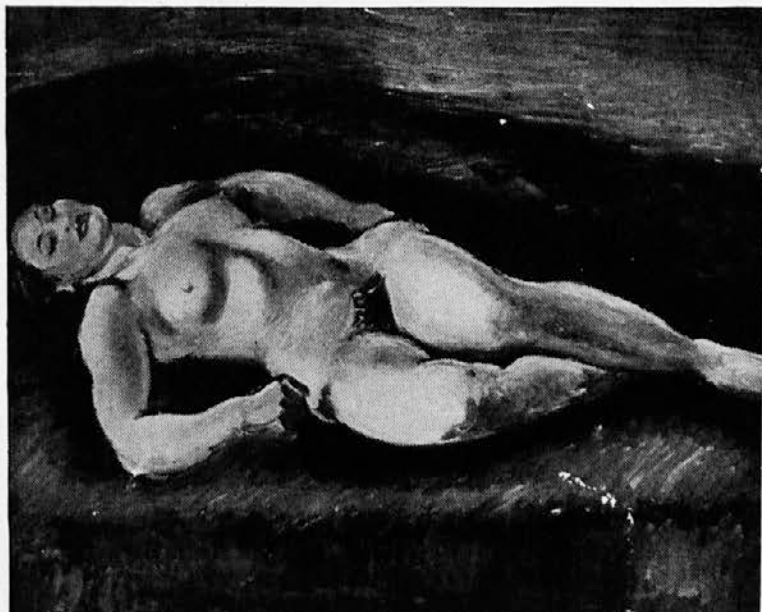
Očividno je, da živa umetnost nasprotuje umetnosti mrtvih, to se pravi tistemu neplodnemu, zastarelemu akademizmu, brez vsakega zanosa in odmeva, ki ga nekateri zaostali lažni klasicisti in lažni romantiki zmotno in trdovratno tolmačijo za evangelij in sveto pismo mladine.

Toda ne mislite morda, da zagovorniki žive umetnosti zaničujejo in kažejo ravnodušnost do velikih mojstrov preteklosti. Niso ne tako nespametni, niti nevedni, da bi zaničevali najčistejša dela francoskega srednjega veka ali italijanske renesanse. Vsa ta odlična dela preteklih dob zaslužijo in bodo vedno zaslužila naše najbolj goreče občudovanje. Zopet in zopet si jih bomo morali ogledati, študirati, analizirati, kopirati in tolmačiti s stalno vnemo, v največjo korist naše dobe in za duhovno in umetniško izobrazbo naše mladine.

Vendar pa ljubezen do preteklosti ne sme odvracati naše pozornosti od sedanjosti.

Umetnost živih mora zavzeti mesto v logičnem nasledstvu večnih umetniških stvaritev.

Današnja doba bo štela v zgodovini civilizacije brez dvoma med najbolj goreče in vročične dobe umetniškega ustvarjanja. Zadnja leta 19. stoletja in prva tretjina let 20. stoletja so neverjetno veliko pripomogla k veličini sodobne umetno-

Emile Oton Friesz — Akt — Olje

sti. Zaupanje ljubiteljev umetnosti in mecenov do modernih umetnikov, želje galerij in muzejev, da svoje zbirke spopolnijo z deli sodobnih umetnikov, dajejo v tem pogledu viden dokaz.

Sodobna umetnost živi intenzivno, udarno in bujno življenje in kljub trenutnim težkočam in finančnim omejitvam, ki zlasti ljubiteljem onemogočajo nadaljevati z nakupi del v istem ritmu, ki je veljal v prvih povojnih letih, moč te tako žive umetnosti še dolgo ne bo ugasnila.

Naša dolžnost je tedaj, da s trdnim namenom odločno povzdignemo vse tisto, kar je v današnji živi umetnosti velikega in izvirnega in kar bo bodočim zgodovinarjem in ljubiteljem umetnosti pokazalo vse vzroke veličine in slikovitosti današnjega umetniškega ustvarjanja. (Prev. Bn.)

Pisec teh vrstic je ugleden francoski umetnostni kritik, ki je bil pred kratkim imenovan za glavnega ravnatelja lepih umetnosti, to je na najvišje mesto oddelka lepih umetnosti v francoskem prosvetnem ministrstvu.

Inž. H. Hus — Pečat

Perzijska bronasta plaketa — Narodna knjižnica v Parizu

„Iz Šikinga“

UTRUJENI VOJAK

Dekle. In živa meja, ki jesen ji listje je pobrala.
Ob cesti tam stoji. In jaz grem mimo nje.
Vojaki drugi v vrstah že stoje, —
kako pri glavi glava je obstala!

Kaj jaz vojščak vem o vodah še svetih
in o večerni zarji na vaseh?
Sto mečev me prebodlo je prekletih,
sto smrti me je utrudilo in mi vzelo smeh.

Oči otroške so ko dež zlatà.
V rokah iskre se skledice jim vina.
Kako bi rad se zleknil pod drevo na tlà,
pozabil, kaj vojak je, kaj krvava domovina.

Prevedel Boris Rihteršič

Iranska kameja — Narodna knjižnica v Parizu

Li - tai - pe

PREKLETSTVO VOJNE

V Tien-šanu konj prestradan v snegu travo puli.
Tri vojske so razbile se, trije jezovi se razsuli.

Puščava zdaj rumena polna belih je kosti
in konjsko hrzanje ko rezka se piščal glasi.

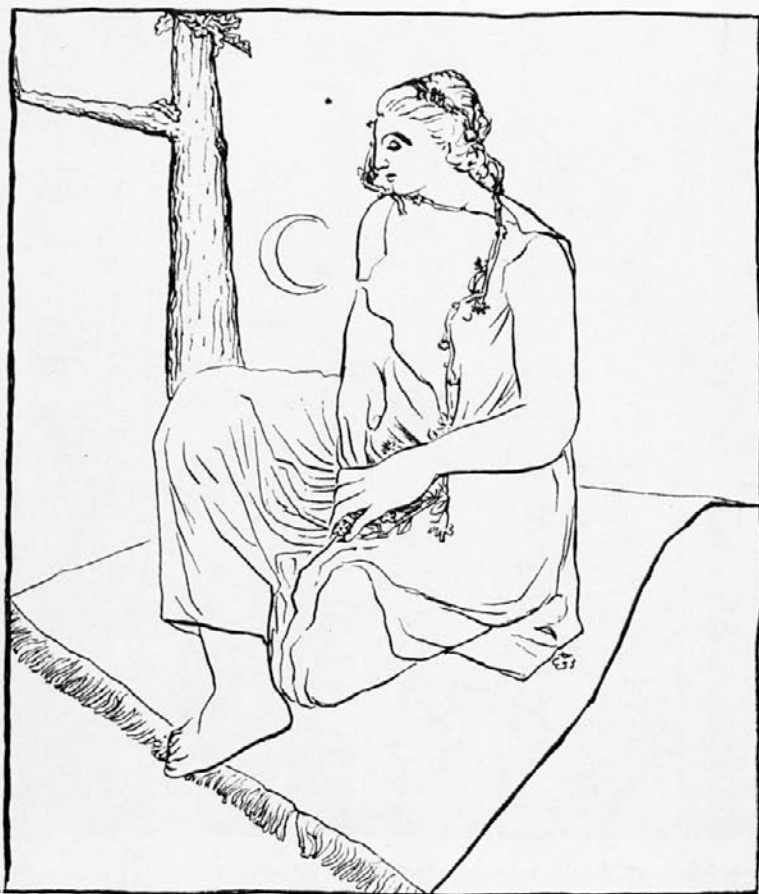
Drobovje od drevesa do drevesa je razpeto kakor vrv.
Raznesli so ga krokarji, požrl ga bo črv.

Vojaki mrtvi po stopnicah so palače obležali.
Prikličejo naj mrtvece zdaj mrtvi generali.

Prekleta vojna, vrag naj njeno delo vzame.
Razumnega človeka taka blaznost ne razvname.

Razumen človek zval bo smrt le za rešitev,
ko bo z življenjem bojeval poslednjo bitev.

Prevedel Boris Rihteršič

František Vik — Bakhantinja — Risba 1937

IZ UMETNIŠKEGA SVETA

Društvo slovenskih likovnih umetnikov je imelo 1. aprila 1939 občni zbor, na katerem je bil za predsednika na novo izvoljen kipar Nikolaj Pirnat, v odbor pa naslednji likovni umetniki: G. A. Kos, Mirko Šubic, Stane Kregar, Boris Kalin, Saša Šantel, Marij Pregelj, Bara Remčeva, Danijel Omerzu, Zoran Mušič, Ivan Vavpotič in Nande Vidmar, dočim so bili v umetniški svet izvoljeni G. A. Kos, Boris Kalin, Stane Kregar, Karel Putrih in Maksim Sedej.

Drugi umetnostni teden v Mariboru se je pričel 16. aprila z otvoritvijo likovne razstave, na kateri so sodelovali sli-

karji Karel Jirak, Zoran Mušič, France Mihelič, Ivan Kos, Albert Sirk, Maks Kavčič, Zlatko Zel in A. Šušmelj. Skupno je bilo razstavljenih 46 del (olja, gvaši, risbe, akvareli in tempere in 2 plastiki Boruta Hribarja). Ob zaključku umetnostne ga tedna so bile razdeljene nagrade in so prejeli za slikarstvo Zoran Mušič I. nagrado Rotary kluba (1.000 din), France Mihelič I. nagrado Rotary kluba (1.000 din), II. in III. nagrado Ivan Kos in Maks Kavčič.

Slovenski slikar Ivan Žabota je dne 30. marca t. l. umrl v Bratislavi. Po rodu iz Ljutomera, je študiral slikarstvo na Dunaju in v Pragi, nakar se je po prevratu za stalno naselil v Bratislavi, tako da so ga Slovaki prištevali med svoje likovne umetni-

Antonín Procházka — Risba

Dino Basaldella — Plastika — Mavec

ke. Zabota je imel med sodobnimi slovaškimi umetniki velik ugled in je zlasti slovel kot izvrsten portretist.

Velika razstava francoskega slikarstva XIX. stoletja je bila v marcu in aprilu t. l. prirejena v muzeju kneza Pavla v Beogradu. Razstava je bila pod visokim pokroviteljstvom najuglednejših francoskih in jugoslovanskih osebnosti in je obsegala najpomembnejša dela francoskega sli-

karstva XIX. stoletja od Davida pa do Cézannea, skupno skoraj 170 del.

Pregled reproduciranih del.

V pričujoči številki smo objavili nekatere zanimive primere sodobne srbske likovne umetnosti. Zastopani so kipar Sreten Stojanović, profesor beogradske umetniške akademije, in slikarji Nikola Bešević, Lazar Ličenoski, Anton Huter in Vladimir Filakovac, ki so vsi iz

Giulio Cisari — Morje v Kajfi — Lesorez

Beograda, dočim je Vjekoslav Parać po rodu Dalmatinec iz Solina.

Salon iz dobe Ludvika XV. je v zasebni pariški zbirki Raymonda Grellouja, ki obsega dragocene lesene obloge, stole, dekoracije in dokumente iz XVII. in XVIII. stoletja.

Salon iz dobe Ludvika XVI. je v zasebni švicarski zbirki v Lucernu. Stenska preproga je iz serije »Don Kihot«, ki je obsegala 4 preproge in jih je izdelal Audran. Preprogo je podarila francoska kraljica Marija Antoaneta Mariji Kristini Habsburški. Pisalna miza v slogu Ludvika XVI. izvira iz gradu Malmaison, dočim je bila preproga na tleh izdelana po naročilu Marije Antanete za cesarski dvor v Benetkah v znameniti francoski izdelovalnici preprog »La Savonnerie«.

Karl Hofer je znan nemški slikar, mojster povojnega nemškega impresionizma. Slika, ki jo objavljamo, je prejela prvo nagrado 1.000 dolarjev od Carnegievega instituta v Pittsburgu, kjer se vršijo vsako leto razstave likovnih del vseh narodov (glej »Umetnost« III. letnik stran 137!).

Jan Vermeer van Delft (1632—1675) je bil nedosegljiv mojster holandskega slikarstva 17. stoletja. Slika, ki jo objavljamo, je bila do leta 1938 nepoznana. Bila je dolgo vrsto let v posesti neke holandske rodbine. Ena izmed hčera se je 1885. leta poročila s Francozom in tako je slika romala v Pariz. Novi lastnik s sliko ni bil posebno zadovoljen, ker se mu je zdela »grda« in jo je zaprl v podstrežje v omaro za perilo. Po njegovi smrti je varuh otrok in upravitelj zapuščine vendarle vprašal za nasvet stro-

Fernand Léger — Tri osebe — Zidna dekoracija

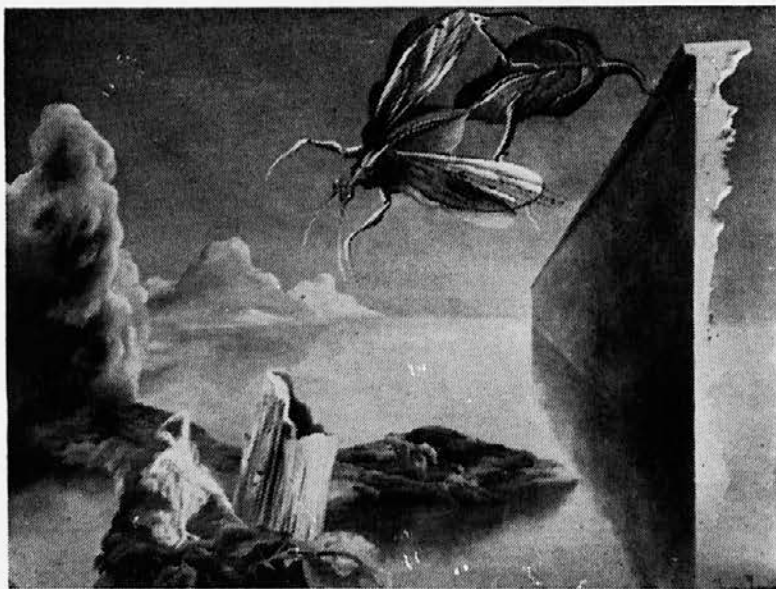
kovnjaka in tako so po naključju odkrili novega Vermeerja, ki je celo signiran. Strokovno analizo je podal svetovno znani ekspert dr. Bredius iz Monte Carla, ki je tudi s pomočjo holandskih mecenov preskrbel potrebna sredstva, da je slika lahko odkupil Boymanov muzej v Rotterdamu za ogromni znesek 3 milijone francoskih frankov. Original ima velikost 156 x 116 centimetrov.

Francoski slikar Déchenaud je leta 1894 napravil veliko oljnato sliko, ki predstavlja Judito s Holofernovno glavo. Slika je prejela veliko rimsko nagrado (Grand Prix de Rome), ki se vsako leto podeli na pariški umetniški akademiji za najboljša dela učencev slikarstva, grafike in arhitekture. Za isti motiv je ob koncu leta 1938 prejel veliko rimsko nagrado mlad francoski grafik Marius Aillaud, ki je šele šest mesecev obiskoval tečaj za grafiko. Ostali udeleženci natečaja so takoj po objavi nagrad naslovlili na razsodišče, ki ga sestavljajo člani francoskega Instituta, protestno pismo, češ da je Aillaudova radiranka — plagijat. Žirija je nato ponovno s 15 proti 2 glasovoma potrdila svojo prvotno sodbo, češ da se je Aillaud verjetno inspiriral pri delu starejšega mojstra, vendar pa da tega dela ni suženjsko kopiral in je zaradi tega smatrati

njegova radiranka kot povsem samostojno umetniško stvaritev. —

Jean Baptiste Carpeaux (1827—1875) je bil predstavnik tistega francoskega kiparstva, ki je sredi 19. stoletja propagiralo ideal italijanske renesanse, smer, ki je sprožila plastični realizem z Rodinom na čelu. Najbolj znano Carpeauxjevo delo je skupina »Ples« na Veliki operi v Parizu. Osnutki za velike spomenike, ki jih je ustvaril Carpeaux, med njimi tudi naša mavčna skica za Watteaujev spomenik, so danes na novo urejeni v Pariškem muzeju »Petit Palais«.

Mojster legende sv. Avguština je bil nizozemski slikar, sodobnik Hansa Memlinga, tedaj predstavnik tistega severoevropskega slikarstva, ki mu je bil glavni pobudnik razvoja in napredka realizem, s prirojenim neoviranim smislom za resničnost in narodo. Slika, ki jo priobčujemo, je verjetno nastala v 15. stoletju v glavnem mestu zapadne Flandrije Bruges in je pripadala zasebni zbirki člana bivše carske ruske akademije v Sv. Petersburgu J. Braza, ki je bil tudi konservator za holandsko slikarstvo v svetovno znani ruski

Jean Janin — Slika — Olje

galeriji »Eremitaža«. Braz je po prevratu z vso zbirko pobegnil v Pariz, kjer jo je doletela usoda — javne prodaje na dražbi. »Podoba moža« je dosegla ceno 135.000 francoskih frankov.

Edouard Vuillard je eden najbolj priznanih sodobnih pariških slikarjev, ki je bil pred kratkim izvoljen tudi za člana francoskega Inštituta.

J. L. A. Théodore Géricault (1791—1824) je bil eden najpomembnejših mojstrov francoskega romantičnega slikarstva z izredno drzno risbo in barvo in patetičnim načinom izražanja. Enajst najpomembnejših del tega slikarja je bilo v zasebni zbirki vojvode iz Treviza, slikarja in predsednika društva za ohranitev francoske umetnosti, ki je bila lani prodana v Parizu na javni dražbi in je dosegla v dobri uri skupno skoraj dva in pol milijona francoskih frankov. »Podoba mačke« sama je bila prodana za 163.000 fr. frankov.

Emile Othon Friesz je eden najpomembnejših mladih francoskih slikarjev, ki dosega v zadnjem času v Parizu velike uspehe. Slika, ki jo objavljamo, je bila razstavljena v Pariškem Salonu v Tuilerijah.

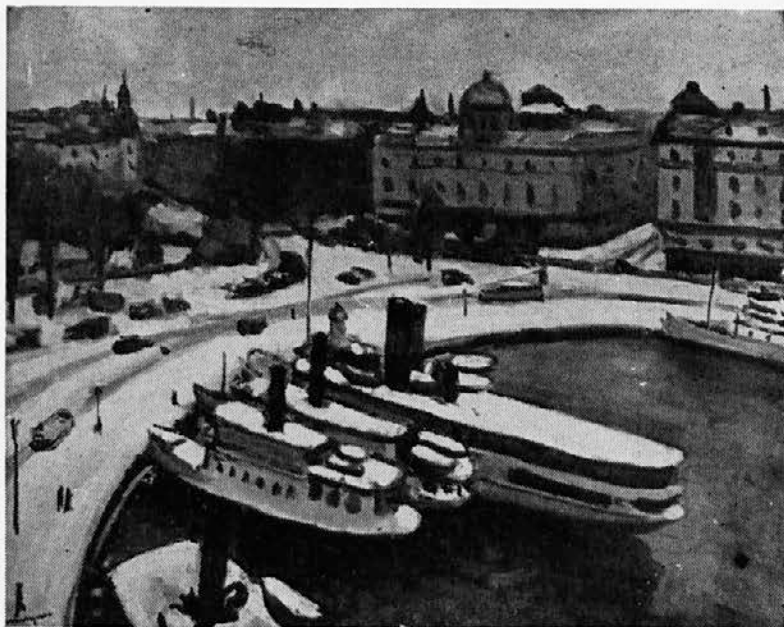
Razstavo iranske umetnosti je priredila pariška narodna knjižnica. Zasto-

pani sta bili dve dobi umetnosti iz dobe dinastije Sasanidov (226—663 po Kr.) in miniaturna umetnost muslimanske Perzije. Iz te razstave objavljamo dvoje del, od katerih predstavlja iranska kameja primer umetnosti za časa Sasanidov, dalje zanimivo perzijsko bronasto plaketo iz kasnejše dobe.

Fernand Léger je pariški surrealist. Zidna dekoracija »Tri osebe« je bila razstavljena v III. Salonu za zidne dekoracije, na kateri so bili zastopani ekstremno moderni francoski slikarji od Matissea, Picassa pa do najmlajših, z deli, ki jih dosledno odklanjata skrajno konservativni jesenski Salon in Salon v Tuilerijah. Razstava je dosegla zelo velik uspeh in je pokazala izredno kvaliteto modernega francoskega freskantstva.

Jean Janin je eden najmlajših pariških slikarjev, ki je pred kratkim razstavljal v skupini »Nove generacije«. Kritika mu je očitala kolebanje med surrealizmom in romantiko, priznala pa veliko fantazijo, ki obeta, da bo postal dober ilustrator.

Albert Marquet, francoski sodobni slikar je mnogo potoval po Švedskem, narkar je priredil v Stockholmu razstavo svojih zadnjih del, ki je dosegla zelo velik uspeh. Švedi so ob tej priliki zlasti poudarili bogat in plodovit vpliv, ki ga je od nekdaj imelo francosko slikarstvo na Švede.

Albert Marquet — Sneg na Švedskem — Olje

Dino Basaldella je sodobni italijanski kipar iz tržaškega kulturnega centra, dočim je Giulio Cisari, znan italijanski arhitekt in slikar grafik iz Milana. O njegovi knjigi o tehniki lesoreza poročamo na drugem mestu.

Antonín Proházka je češki slikar, o katerem smo v naši reviji že poročali (glej II. letnik str. 52).

František Vik je moderni češki ilustrator, ki je ilustriral tudi več bibliofilskih knjig, ki jih izdaja O. F. Babler v Olomoucu.

Giulio Cisari — La Xilografia

Založba Ulrico Hoepli, Milano.

Avtor te knjige, ki obsega teoretični in praktični traktat o vsem tem kar moramo vedeti o lesorezu je znan italijanski slikar grafik in arhitekt. Knjiga obsega nad 100 strani tiska, v katerem obravnava izvor lesoreza, tehniko lesoreza, antične primere lesoreza, razvoj te tehnike v Italiji in drugih državah, posebno poglavje o japonskem lesorezu in končno o vseh tehničnih pripomočkih za izvedbo te najstarejše grafične tehnike.

Knjiga je tudi v bogati italijanski strokovni literaturi edina te vrste in jo krasijo šte-

vilne podobe domačih in tujih lesorezcev vseh časov. Vporabljal jo bo s pridom tako začetnik v tej tehniki, kateremu bo prinesla številna koristna navodila, kakor tudi ljubitelj grafične umetnosti, ki bo našel v spisu marsikatero dragocene pripombe za pravilno razumevanje lesorezne umetnosti.

Le Courrier Graphique

Paris XVIe, 3, Rue de l'Arioste. Prejeli smo ta odlično urejevani francoski mesečnik iz katerega navajamo samo nekatere pomembnejše članke iz zadnjih dveh števil (21, 22). J. Labile — Študija o Van Goghju, Grafična umetnost in filatelija (M. K. R. Wolff), Gustave Doré (Pierre Morand), Zgodovina trgovine z grafiko (J. R. Thomé). Revija prinaša poleg tega še obilico drugega zanimivega gradiva, je izvrstno urejena in grafično odlično opremljena. Zanimivo je, da so številni oglasi izključno trgovskega značaja razporejeni med ostalim gradivom, kar je za umetniško revijo vsekakor dokaj nenavadno.

Priloga v današnji številki »Umetnosti« predstavlja lesorez Maksima Sedeja, ki je bil razstavljen na razstavi modernega slovenskega lesoreza v Milanu.

Opozorilo našim cenj. naročnikom

DANES PREJMETE PREDZADNJO DVOJNO ŠTEVILKO 9/10 III. LETNIKA »UMETNOSTI«. S PRIHODNJO ŠTEVILKO, KI IZIDE PRVE DNI JULIJA, BO NAŠ TRETJI LETNIK ZAKLJUČEN.

KLJUB TEMU, DA IZHAJAMO TOČNO IN REDNO PO NAPOVEDANEM PROGRAMU, NEKATERI NAŠI CENJ. NAROČNIKI TEGA ŽAL NE VPOŠTEVAJO PRI PLAČEVANJU LETNE NAROČNINE.

ZARADI TEGA SMO TO POT PONOVRNO IN ŽE ČETRTIČ PRILOŽILI POŠTNE POLOŽNICE IN VLJUDNO PROSIMO ZA NAKAZILO NAROČNINE, KI ZNAŠA ZA III. LETNIK

DIN 80.— ZA ILUSTRACIJSKI PAPIR,
DIN 110.— ZA UMETNIŠKI PAPIR.

NAROČNINA SE PLAČUJE NA NOVI POŠTNO HRANILNIČNI RAČUN ŠT. 17.794, KI GLASI: UMETNOST, MESEČNIK ZA UMETNIŠKO KULTURO — UPRAVA, LJUBLJANA.

PREPRIČANI SMO, DA BO TA NAŠ OPOMIN ZALEGEL, S PREJETIMI NAROČNINAMI NAM BO OMOGOČENO PORAVNATI VSE ZAPADLE RAČUNE IN ZAGOTOVITI NEMOTEN IZID IV. LETNIKA.

PONOVRNO PROSIMO VSE NAŠE CENJ. NAROČNIKE, DA NAŠE TEHTNE RAZLOGE VPOŠTEVAJO IN NE ODLAŠAJO Z NAKAZILOM NAROČNINE.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA »UMETNOSTI«
LJUBLJANA, POD TURNOM 5.

JOŽE ŽABJEK

KNJIGOVEZNICA — — LJUBLJANA, DALMATINOVA 10

TELEFON 24-87

Najmoderneje urejena delavnica za vsa knjigoveška dela. Hitra in točna postrežba pri nizkih cenah. Izdelovanje posebnih akcidenčnih vezav po individualnih osnutkih. Trgovske knjige po naročilu, lastni črtni stroj za vse vrste rastriranih tiskovin. Izvirne platnice za »UMETNOST« (Din 15, z vezavo Din 20.— za vsak letnik).

»Umetnost« — izide dvanajst številčk na leto. Celoletna naročnina znaša 80 din, na umetniškem papirju 110 din (za inozemstvo 20 din več). Posamezna dvojna številka 20 din, na umetniškem papirju 25 din.

Poštno hranilnični račun št. 17-794: Umetnost, mesečnik za umetniško kulturo — uprava, Ljubljana. Naročila, dopise in reklamacije je nasloviti na naslov uredništva in uprave v Ljubljani, Pod turnom št. 5.

Izdaja Bibliofilska založba v Ljubljani. Urejuje uredniški odbor (dr. Rajko Ložar, France Gorše, Martin Benčina), odgovarja Miha Maleš. Vsi v Ljubljani. Nenaročeno gradivo se ne vrača. — Tisk Narodne tiskarne (predstavnik Fran Jeran) v Ljubljani.

Opozorilo našim bibliofilom

— Edini Miha Maleš, ki ga s četrto generacijo, ničesar drugega ne veže kot skupen nastop, nam je v zadnjem letu dal zagotovilo, da je iz njegove poetične narave začel vreti nov vir slovenski umetnosti; hče si sicer še struje, v katero se bo končno še izlil, vendar zaupam, da bo našo fantazijo obogatil z novimi spoznanji. —

— Trejni pozitiven moment v rezultatu zadnjega leta je Miha Maleš, ki je s svojo prirojeno pristno liriko, ki jo zna podajati tako v lino-rezu, lesorezu, litografiji, kot v risbi in zadnji čas v zanimivih poskusih slikanja na steklo, postal važen činitelj v našem umetniškem življenju. Pri njem trdimo, da se je preki-peta in je tako pogosto preteko hlače, tako, da je obrok kleno, saj se nima, plov, toda je v tem umni-kuca smiselnost, ki kljub modratim oblikam razlata-rit, pogosto podobno kot pri Kraljih iz globokih slo-veščih slavnih korostu-
Dr. France Šturm
Domoljubni list — 21. 1929

M I H A M A L E Š :
r d e č e
l u č k e

Leta 1929 je izšla knjiga Miha Maleš: RDEČE LUČKE ALI RISBE O LJUBEZNI in sicer poleg navadne še bibliofska numerirana izdaja 1 — 100. Obedve izdaji sta že zdavnaj pošli.

Pred dnevi je IZŠLA NOVA IZDAJA in sicer samo v DESETIH IZVODIH, ki so numerirani od A—J in od avtorja signirani.

NOVA IZDAJA JE TISKANA V DVEH BARVAH NA PRAVEM HOLANDSKEM PAPIRJU IN VEZANA V USNJE.

Ker je še nekaj teh izvodov na razpolago naj se event. interesenti blagovolijo obrniti tozadevno na UREDNIŠTVO UMETNOSTI, Ljubljana, Pod turnom 5. Prednost imajo naši naročniki!